

**Notulen van het verhandelde in de vergadering
van Provinciale Staten van Utrecht
gehouden op 27 september 2018**

(vervolg van de vergadering van 24 september 2018)

Bladwijzer

op de notulen van Provinciale Staten van Utrecht

Vergadering 27 september 2018

RUIMTE, GROEN en WATER

Voorstel van Gedeputeerde Staten van 3 juli 2018, dienst/sector LFO, nummer PS2018RGW09, inzake Landbouwvisie.

Daartoe besloten

PS2018RGW09

Motie M87, ingediend door de fracties van de D66, VVD, PvdD, PvdA, PVV en ChristenUnie, inzake samenwerkingsagenda ter besluitvorming voorleggen aan de PS.

De motie is aanvaard.

Daartoe besloten

Motie M88, ingediend door de fracties van PvdA en ChristenUnie, inzake hard op de doelen, zacht op de uitvoering.

De motie is aanvaard.

Daartoe besloten

Motie M89, ingediend door de fracties van de ChristenUnie, PvdA en GroenLinks, inzake ambitie regionale voedselmarkt.

De motie is ingetrokken.

Daartoe besloten

Motie M90, ingediend door de fractie van de ChristenUnie, inzake landbouwcoaches.

De motie is ingetrokken.

Daartoe besloten

Motie M91, ingediend door de fractie van de PvdD, inzake PAS op de plaats.

De motie is verworpen.

Daartoe besloten

Motie M92, ingediend door de fractie van de PvdD, inzake dierenwelzijn.

De motie is ingetrokken.

Daartoe besloten

Motie M93, ingediend door de fracties van de SGP en PVV, inzake blijvend ruimte voor intensieve veehouderij.

De motie is verworpen.

Daartoe besloten

Motie M94, ingediend door de fracties van de SGP, ChristenUnie en PVV, inzake rendabele landbouw.

De motie is aanvaard.

Daartoe besloten

Motie M95, ingediend door de fracties van de SGP, PvdA, PVV, ChristenUnie, VVD en 50Plus, inzake aansluiten bij Food-Valley.

De motie is aanvaard.

Daartoe besloten

Motie M96, ingediend door de fracties van de SGP, PvdA, PVV, ChristenUnie, VVD en 50Plus): landbouw en luchtkwaliteit.

De motie is aanvaard.

Daartoe besloten

Motie M97a, ingediend door de fracties van de SGP en PvdA, inzake Menukaart FoodValley.

De motie is aanvaard.

Daartoe besloten

Motie M98, ingediend door de fracties van de SGP, ChristenUnie, CDA, 50Plus en PVV, inzake asbest eraf, zonnepanelen erop.

De motie is aanvaard.

Daartoe besloten

Motie M99a, ingediend door de fracties van de SGP, ChristenUnie, VVD, 50 Plus en D66, inzake gezonde landbouwbodem.

De motie is aanvaard.
Daartoe besloten

Motie M100, ingediend door de fracties van de VVD, 50Plus, SP, CDA, D66, SGP en ChristenUnie, inzake agrarische innovatie (POP3) begrijpelijk en toegankelijk.
De motie is aanvaard.
Daartoe besloten

Motie M101, ingediend door de fracties van het CDA, SGP en ChristenUnie, inzake appelsap schenken.
De motie is aanvaard.
Daartoe besloten

Motie M102, ingediend door de fractie van de SP, inzake Landbouwvisie geen papieren droom, maar werkelijkheid.
De motie is verworpen.
Daartoe besloten

Motie M103, ingediend door de fractie van de SP, VVD en SGP, inzake het belang van kinderboerderijen.
De motie is aanvaard.
Daartoe besloten

Motie M104, ingediend door de fractie van de SP, inzake heldere doelen in de Landbouwvisie.
De motie is verworpen.
Daartoe besloten

Motie M105, ingediend door de fractie van de SP, inzake universiteit in Wageningen voor regionale landbouw.
De motie is verworpen.
Daartoe besloten

Motie M106, ingediend door de fracties van de ChristenUnie, GroenLinks en PvdA, inzake ambitie regionale voedselmarkt.
De motie is verworpen.
Daartoe besloten

Amendement A29, ingediend door de fracties van de PvdA en PvdD, inzake de bodem is genoeg gedaald.
Het amendement is verworpen.
Daartoe besloten

Amendement A30, ingediend door de fracties van de GroenLinks, PvdA en ChristenUnie, inzake relatie pilot groene contour in Landbouwvisie en Akkoord van Utrecht.
Het amendement is aanvaard.
Daartoe besloten

Amendement A31, ingediend door de fractie van de SGP en PVV, inzake realistische circulariteit.
Het amendement is verworpen.
Daartoe besloten

Presentielijst vergadering 27 september 2018

Voorzitter:	W.I.I. van Beek, commissaris van de Koning
Griffier:	mevr mr. C.A. Peters
VVD	mr. B.M.H. de Brey MBA, Doorn J.J. van Doesburgh-Ferweda, Loenen aan de Vecht mevr. drs. N. Eijbroek, Utrecht drs. J. Germs, Renswoude mevr. J.A. Godschalx-Dekker, Abcoude drs. A.H.L. Kocken, Utrecht drs. R.C. te Velde, Maarn
D66	mevr. H. Chidi, Amersfoort mevr. drs. A.J. Dekker, Odijk mevr. drs. A.W.T. Dercksen, Baarn M.J. de Droog Msc RA, Utrecht mr. drs. M.C.J. Groothuizen, Zeist ir. N.J.P. Hoefnagels, Bunnik S. Kraaijeveld, Utrecht P.D. Overkleef, Utrecht
CDA	mevr. A.M. Schneiders, Utrecht ing. D.G. Boswijk, Wilnis C. Westerlaken, Lopik
PvdA	W.G.J. Wijntjes, Nieuwegein mevr. drs. J.P. d'Hondt, Utrecht mevr. N.A. Krijgsman, Utrecht drs. C. de Kruijf, Leusden ir. R.G.H. van Muilekom, Amersfoort
PVV	H.O. Suna, Soest (PvdA) mevr. E.J. Broere-Kaal, Soest R.G.J. Dercksen, Bosch en Duin drs. W.J. Ubaghs, Maarssen
SP	mevr. M.G. Goudriaan-Noordenbos, Maarssen mevr. A.M. Poppe, IJsselstein
GroenLinks	drs. F.H.W. Bekkers, Bilthoven mevr. A.C. Boelhauer, Wijk bij Duurstede mevr. drs. E. Kotkamp, Nieuwegein
ChristenUnie	mevr. N. de Haan-Mourik, Amersfoort drs. C.J. van Kranenburg, Driebergen-Rijsenburg A.J. Schaddelee, Houten
PvdD	mevr. H.J. Keller, Driebergen-Rijsenburg mevr. F.M. van Kooten-Arissen LLB, Utrecht
SGP	P.A. van Leeuwen, Rhenen
50Plus	mevr. W.M.M. Hoek, Vreeland
Afwezig:	M.H.O. Boer, Bilthoven (SP) mevr. ir. A.A. Ens, Amersfoort (VVD) ir. H.P. van Essen, Utrecht (GroenLinks) ir. H. IJssennagger, Bilthoven (PVV) J.M.W. Jansen, Baarn (CDA) mevr. T. Koelewijn-Koelewijn, Bunschoten (CDA) G. van Leeuwen, Houten (SGP) drs. A. Mourik-Geluk, Utrecht (CDA) R. van Reenen, IJsselstein (VVD) H. Toutouh, Nieuwegein (SP)

Leden van Gedeputeerde Staten:

drs. ing. P. van den Berg, Amersfoort
mevr. drs. M.W.J. Maasdam-Hoevers, Zeist
mevr. A.M.A. Pennarts-Pouw, Montfoort
drs. D.D. Straat, Zaanstad

Opening.

De VOORZITTER: Ik heropen de vergadering van de Provinciale Staten van Utrecht van 27 september 2018. Er is een aantal leden niet aanwezig. De heren, Toutouh, Boer, Van Essen, Jansen, Mourik-Geluk en mevrouw Koelewijn. Later komen de heer Schaddelee, de heer Van Leeuwen, mevrouw Poppe en mevrouw Van Kooten.

De heer Van MUILEKOM (PvdA): Mijnheer de voorzitter! Mevrouw d'Hondt komt wat later.

De heer HOEFNAGELS (D66): Mijnheer de voorzitter! Bij ons komen de heren Groothuizen, De Droog, Overkleef en mevrouw Schneiders later.

Mevrouw Broere (PVV): Mijnheer de voorzitter! De heer IJssennagger is vanavond afwezig. De heer Dercksen komt later.

De VOORZITTER: Wij zullen het bijhouden hoe laat iedereen binnen komt. Bij de stemming moeten wij weten hoeveel leden er in totaal aanwezig zijn.

De heer BEKKERS (GroenLinks): Mijnheer de voorzitter! Mevrouw Boelhouwer zal later arriveren. De heer Van Essen geniet van een vakantie in Sevilla.

De VOORZITTER: In de geschorste vergadering van 24 september is een groot aantal moties en amendementen toegelicht en ingediend. Een aantal is niet formeel ingediend. Ik stel voor deze toch als ingediend te beschouwen. Is iedereen het daarmee eens? Dat is het geval. Het betreft de volgende moties en het amendement A31.

Motie M88 (PvdA, ChristenUnie): hard op de doelen, zacht op de uitvoering

Provinciale Staten van Utrecht, in vergadering bijeen op 24 september 2018, aan de orde hebbende de Landbouwvisie 2018;

constaterende dat:

- *de Landbouwvisie een aansprekende visie bevat, maar concrete doelen en keuzes ontbreken;*
- *concrete doelen in de samenwerkingsagenda opgenomen gaan worden, alsook de wijze hoe deze grote transitie voor de landbouwsector invulling moet worden gegeven;*

overwegende dat:

- *de vraagstukken en ambities gepresenteerd in de Landbouwvisie complex zijn, eenvoudige oplossingen beperkt voorhanden zijn en de voorgestelde maatregelen veelal zeer ingrijpend zijn voor de huidige landbouwsector;*
- *er in de landbouwsector in de provincie Utrecht reeds stappen zijn genomen om tot een duurzame en ook voor de toekomst nog rendabele landbouw te komen;*
- *wet- en regelgeving in de weg kunnen staan bij het zoeken naar een meer circulaire, natuurinclusieve en klimaatneutrale agrarische bedrijfsvoering die ook nog economisch rendabel moet zijn;*
- *het bereiken van de geformuleerde ambities in de Landbouwvisie 2018 bij de uitvoering immer voorop dienen te staan, maar voor de realisatie daarvan in een samenwerkingsagenda nog veel moet worden uitgewerkt;*

dragen het college van Gedeputeerde Staten op:

in de nog met de betrokken partners op te stellen samenwerkingsagenda naast het formuleren van heldere doelen, de landbouwsector ook ruimte te bieden voor experimenten, innovaties en kennisuitwisseling en zonodig flexibel omgaan met knellende regelgeving.

En gaat over tot de orde van de dag.

Motie M89 (ChristenUnie, PvdA, GroenLinks): ambitie regionale voedselmarkt

Provinciale Staten van Utrecht, in vergadering bijeen op 24 september 2018, ter bespreking van de Landbouwvisie Provincie Utrecht 2018;

constaterende dat

- *de transitie van de landbouw fors wordt gestimuleerd door kortere ketens en rechtstreekse relaties tussen boeren en burgers;*
- *de voorliggende Landbouwvisie geen duidelijke ambitie neerzet voor de vorming van regionale voedselmarkten;*

overwegende dat:

partners van de provincie aandringen op het formuleren van een duidelijke doelstelling;

verzoeken het college van Gedeputeerde Staten

in het uitvoeringsprogramma van de Landbouwvisie te werken met de ambitie dat in 2030 minstens 10 procent van ons voedsel in de eigen regio wordt geproduceerd en verhandeld.

En gaan over tot de orde van de dag.

Motie M94 (SGP, ChristenUnie, PVV): rendabele landbouw

Provinciale Staten van Utrecht, in vergadering bijeen op 24 september 2018;

gehoord de beraadslagingen over de Landbouwvisie 2018;

constaterende dat:

in de Landbouwvisie gesteld wordt dat het evident is dat 'de sector deze bijdragen alleen kan leveren op basis van een rendabele bedrijfsvoering';

overwegende dat

- *dit inderdaad een juiste constatering is;*
- *onze agrariërs de ambities van de provincie niet kunnen betalen van mooie zinnen in een provinciale landbouwvisie;*

dragen het college op:

in het uitvoeringsprogramma concreet te maken welke bijdragen vanuit de provincie staan tegenover welke inspanningen van de sector.

En gaan over tot de orde van de dag.

Motie M95 (SGP, PvdA, PVV, ChristenUnie, VVD, 50Plus): aansluiten bij FoodValley

Provinciale Staten van Utrecht, in vergadering bijeen op 24 september 2018;

gehoord de beraadslagingen over de Landbouwvisie 2018;

constaterende dat:

in de Landbouwvisie gesproken wordt over aansluiting bij initiatieven van FoodValley als een van de mogelijke opties;

overwegende dat:

- *de Regio Food Valley dé regio in Nederland is die zich richt op de agrarische sector en voedsel;*
- *deze regio ver op weg is op verschillende terreinen waarop deze landbouwvisie betrekking heeft;*
- *aansluiting bij deze initiatieven kan voorkomen dat energie en geld wordt verspild door dingen dubbel te doen;*

verzoeken het college:

- *in het uitvoeringsprogramma zoveel mogelijk aansluiting te zoeken bij de lopende projecten van FoodValley, zoals:*
 - *kringlopen sluiten;*
 - *eiwittransitie;*
 - *tegengaan van verspilling;*
 - *reële prijs;*
 - *bewust en gezond;*
- *in het uitvoeringsprogramma duidelijk te maken hoe de resultaten van deze projecten uitgerold worden naar de sector;*
- *de voorstellen van 0-gen voor verschillende proeftuinen (beperking emissie pluimveehouderij, circulariteit varkenshouderij, innovatie kalverhouderij) hierbij te betrekken.*

En gaan over tot de orde van de dag.

Motie M96 (SGP, PvdA, PVV, ChristenUnie, VVD, 50Plus): landbouw en luchtkwaliteit

Provinciale Staten van Utrecht, in vergadering bijeen op 24 september 2018;

gehoord de beraadslagingen over de Landbouwvisie 2018;

constaterende dat:

- *in de Landbouwvisie gesproken wordt over de relatie tussen luchtkwaliteit en de agrarische sector;*
- *elders in de Landbouwvisie gesproken wordt over aansluiting bij initiatieven van FoodValley als een van de mogelijke opties;*

overwegende dat:

- *de Regio FoodValley dé regio in Nederland is die zich richt op de agrarische sector en voedsel;*
- *FoodValley veel projecten heeft lopen om de luchtkwaliteit rondom veehouderijen te verbeteren;*
- *de resultaten van deze projecten van nut kunnen zijn voor heel de provincie;*
- *het provinciaal programma Luchtkwaliteit voor het deel landbouw weinig concreet is;*
- *het niet opportuun is op dit onderwerp een eigen project te starten;*

dragen het college op:

ter invulling van de paragraaf landbouw in de uitvoeringsagenda gezonde lucht de lopende projecten binnen FoodValley die ten doel hebben om de luchtkwaliteit rondom veehouderijen te verbeteren voortvarend te ondersteunen en de resultaten hiervan actief onder de aandacht te brengen in andere delen van de provincie.

En gaan over tot de orde van de dag.

Motie M98 (SGP, ChristenUnie, CDA, 50Plus, PVV): asbest eraf, zonnepanelen erop

Provinciale Staten van Utrecht, in vergadering bijeen op 24 september 2018;

gehoord de beraadslagingen over de Landbouwvisie 2018;

constaterende dat:

in de Landbouwvisie is opgenomen dat 'we aansturen op een duurzame aanpak, in synergie met de sanering van asbest in daken';

overwegende dat:

- *tussen 2013 en 2016 175.000 m² aan asbest is verwijderd met behulp van de provinciale subsidie 'asbest eraf, zonnepanelen erop';*
- *op deze daken nu jaarlijks 3,4 miljoen kilowattuur aan energie wordt opgewekt;*
- *de provincie Utrecht nog duizenden daken kent met asbest en zonder zonnepanelen;*

dragen het college op:

geld vrij te maken voor een nieuwe subsidie 'asbest eraf, zonnepanelen erop'.

En gaan over tot de orde van de dag.

Statenvoorstel Landbouwvisie (vervolg).

De VOORZITTER: Wij gaan door met waar wij gebleven waren in de statenvergadering van 24 september. Dat was bij het statenvoorstel Landbouwvisie. De vorige keer hebben wij de eerste termijn van de Staten afgerond. Dat betekent dat ik het woord geef aan de verantwoordelijk gedeputeerde voor de bijdrage van het college.

Mevrouw MAASDAM (gedeputeerde): Mijnheer de voorzitter! Dit is een bijzondere setting, want ik moet een brug maken naar afgelopen maandagmiddag, terwijl het alweer donderdagavond is. Die brug kan ik maken door mijn doopceel te lichten, want dat hebben afgelopen maandag velen van u gedaan. Ik ben geboren en getogen in een heel klein dorpje in de Achterhoek. Daarvan herinner ik mij vooral dat de melkboer elke week langskwam met melk en kaas. Daarnaast kwam iedere week de schillenboer langs om de aardappelschillen en al het andere gft-afval op te halen, want dat ging naar zijn varkens. Veel meer over mijn doopceel ga ik niet lichten. Ik kan nog veel meer zeggen, maar dan lijkt het echt alsof ik meer dan een halve eeuw oud ben; dat is overigens het geval.

Belangrijker is het om de link naar afgelopen maandag te leggen en u ontzettend te bedanken voor de betrokken bijdrage die u heeft geleverd en die mij een mooie opzet geven om dit antwoord te geven. Wij bespreken niet zo maar een thema, maar een thema dat hoog in de aandacht staat en waarvoor wij belangrijke stappen te zetten hebben; wij in het Utrechtse en met zijn allen landelijk.

De landbouw staat aan de vooravond van een transitie. Doordat ik het zo benoem en het landelijk zo benoemd wordt, staat de landbouw al met een been in de transitie. De transitie betekent niet alleen dat er accenten verlegd worden en er op dezelfde wijze wordt doorgedaan. Een transitie betekent dat een opgebouwd systeem in de toekomst niet meer houdbaar is. Na de Tweede Wereldoorlog is de richting waarin de landbouw zich heeft ontwikkeld er een geweest gericht op efficiency: een zo hoog mogelijke productie voor een zo laag mogelijke prijs. Was dat verkeerd? Nee. Het was het antwoord op de maatschappelijke vraag van toen, direct na de oorlog.

Vandaag de dag kraakt het systeem in zijn voegen. Dat merken de boeren het meest en het meest direct. Dat merken zij in de maatschappelijke waardering die zij niet krijgen of in ieder geval niet ervaren. Kijkend naar de cijfers, dan scoort de waardering voor de boeren een 7.5. Als wij echter met de boeren om de tafel gaan, dan horen wij vaak dat die waardering niet gevoeld wordt. Zij voelen dat ook in de grote maatschappelijke uitdagingen die op hun bord liggen. Kijk naar het klimaatakkoord waar de tafel landbouw en landgebruik een grote uitdaging is. Kijk naar het verdienmodel waarin de boeren klem zitten, omdat het gericht is op steeds meer schaalvergroting om een goede boterham te kunnen verdienen.

Dat is de reden dat wij de keuze hebben gemaakt om met een nieuwe Landbouwvisie te komen, ondanks dat de vorige Landbouwvisie in 2011 is vastgesteld. De transitie vraagt van alle betrokkenen dat

zij zich uitspreken over de richting waarheen de landbouw zich moet ontwikkelen. Dat vraagt om een gedeelde visie. Het vraagt om een provincie die haar rol pakt waar dat aan de orde is. Haar rol om te komen tot de gedeelde visie en vervolgens haar rol om in gezamenlijkheid met 'stakeholders' daaraan invulling te geven in de vorm van een samenwerkingsagenda. Verderop in mijn verhaal zal ik uitgebreider terugkomen op die samenwerkingsagenda en op de rol die de Staten daarbij moet innemen.

Ik hecht eraan nogmaals te benadrukken dat de Landbouwvisie tot stand gekomen is in een participatief proces. GroenLinks besteedde afgelopen maandag aandacht aan de betekenis hiervan. Daarvoor heeft de provincie mede op uw instigatie de tijd genomen. Ik herinner mij de gespreken van december jl. in de foyer nadat wij hierover het debat hadden gevoerd, waarin gezegd werd dat wij hiervoor extra tijd moeten nemen. Dat hebben wij gedaan. Die extra tijd die wij onszelf gegund hebben heeft het mogelijk gemaakt om in gesprek te gaan over deze visie tijdens gebiedsbijeenkomsten, themabijeenkomsten, dialoogtafels en werksessies met landbouworganisaties, natuurorganisaties, landgoedeigenaren, kennisinstellingen, deskundigen, bewonersgroepen, consumenten, ketenpartijen en bedrijven. Ik ben blij met de enorme betrokkenheid die er was en is en de bijdragen die geleverd zijn. Dat maakt dat deze breedgedragen visie er ligt.

Deze visie vormt een doorstart van een transitieproces waarbij wij met de betrokken partijen samen stappen gaan zetten in de richting van het toekomstbeeld. Dit toekomstbeeld is een klimaatneutrale, circulaire en natuurinclusieve landbouw die economisch rendabel is en bovenal gewaardeerd wordt door boer en burger. Deze Landbouwvisie is daarmee een richtingwijzer voor vitale en duurzame landbouw. Dit is nadrukkelijk geen blauwdruk met afrekenbare resultaten.

Zoals u weet is er door het ministerie van LNV heel recent een landelijke Landbouwvisie gepresenteerd. Deze visie vertoont grote overeenkomsten met onze visie. Daar ben ik blij mee. Overeenkomsten in de richting waar het naartoe moet en overeenkomsten in wat deze visie is, namelijk een richtingwijzer. Dat deze overeenkomsten er zijn is niet vreemd. De noodzaak om de landbouw te hervormen naar een duurzame sector leeft breed onder agrariërs, natuurpartijen en vele anderen. De vraag is hoe wij komen tot deze transitie en deze ambitie over 30 jaar. Dat klinkt ver weg en daarover hebben wij gesproken. Als ik kijk naar de ontwikkelingen hoe wij bijvoorbeeld komen tot de nationale Omgevingsvisie, dan wordt daar gesproken over een blik op 2050. Het klopt dat 30 jaar ver weg is, maar voor een goede transitie heb je vele jaren nodig.

Welke rol heeft de provincie daarbij en welke rol hebben de Staten? Om deze vraag te beantwoorden ga ik u meenemen in de status van de Landbouwvisie binnen de Omgevingsvisie en de samenwerkingsagenda. Wat is de status van deze Landbouwvisie? Zoals ik net aangaf is de Landbouwvisie richtinggevend. Richtinggevend voor het beleid en de uitvoering in het landelijk gebied. Het CDA vroeg maandag waar het in landt. Dit landt voor een groot deel in het ruimtelijke beleid. Daar staan al zaken in die wij vasthouden in de Landbouwvisie. Daarnaast landt dit in de agenda Vitaal Platteland.

De Landbouwvisie is een bouwsteen voor de Omgevingsvisie. De input vanuit het landbouwbelang voor de Omgevingsvisie is tweeledig. Ten eerste staat in de Landbouwvisie aan welke maatschappelijke opgave uit de Horizon 2050 de landbouw een bijdrage kan leveren. Denk daarbij aan de noodzaak om tot een klimaatneutrale en circulaire samenleving te komen. Ten tweede geeft de Landbouwvisie aan wat voor de toekomst van de landbouw van belang is. Hierbij verwijs ik naar wat er over de zonnenvelden in de Landbouwvisie is beschreven. Vanuit het belang voor de landbouw constateren wij in de Landbouwvisie dat als zonnenvelden geplaatst moeten worden, er eerst gedacht moet worden aan de concentratie op de voor de landbouw minder rendabele gronden. In de visie staat een nadrukkelijke voorkeur voor zonnepanelen op daken. Wij willen op zoek naar innovatieve combinaties van functies. De eerder genoemde boer Jaco 'Boer Bert junior' kwam in zijn bijdrage bij de experimentering op 3 september met het idee om waterberging te combineren met drijvende zonnepanelen. Dat zijn prachtige ideeën waarnaar wij zeker moeten kijken.

Motie M98, asbest eraf, zonnepanelen erop, refereert hieraan. Ik zal aangeven hoe ik tegen deze motie aankijk. Ik heb begrip voor deze motie. Ik ken uit het verleden de bestaande subsidieregeling 'asbest eraf, zonnepanelen erop'. Dit was een rijkssubsidie; gedecentraliseerd geld. Dat was om dit op gang te krijgen. Op dit moment speelt er een andere situatie. In de huidige situatie hebben wij richting 2024 de opdracht om alle asbest van de daken af te krijgen. De provincie speelt een rol in de vrijkomende agra-

rische bebouwing. De gemeenten weten net wat de opgave is in het licht van de asbest. Zij zijn zich aan het beraden hoe zij zich hiertoe moeten verhouden. Dit heb ik met mijn collega besproken die over asbest gaat. GS vindt dit op zich een sympathieke motie. Wij vragen om deze motie aan te houden. Wij voelen dit als een opdracht om in het licht van het perspectief dat wij moeten formuleren op asbest hierop terug te komen. Op die manier moet ik de motie M98 op dit moment ontraden, omdat aanhouden niet kan. Ik beloof u dat wij hierop terugkomen zodra wij spreken over het perspectief op asbest. Dat is een voorbeeld van hoe wij vanuit de Landbouwvisie formuleren wat voor de toekomst van de landbouw van belang is bij de Omgevingsvisie. Een ander voorbeeld is bodemdaling.

De heer P. VAN LEEUWEN (SGP): Mijnheer de voorzitter! Dank dat de gedeputeerde de motie M98 sympathiek vindt. Tussen de regels door hoor ik echter dat u deze niet overneemt. Ik had het fijn gevonden als u dat wel gedaan had, want dan doet u recht aan deze motie. Daarnaast heeft u hiermee alvast een steuntje in de rug voor straks.

Mevrouw MAASDAM (gedeputeerde): Mijnheer de voorzitter! Ik kan deze motie niet overnemen, omdat wij een discussie voeren hoe wij met de taak om asbestvrij te zijn in 2024 moeten omgaan. Wij willen deze motie graag meenemen naar die discussie. Deze motie is namelijk gebaseerd op de oude situatie. Richting de toekomst moeten wij zien of deze motie werkt of dat er andere manieren zijn die beter werken. Wij moeten kijken hoe wij hieraan invulling gaan geven in het licht van de huidige situatie. Daardoor kan ik deze motie op dit moment niet ondersteunen en wil ik hem graag meenemen naar de toekomst toe.

De heer P. VAN LEEUWEN (SGP): Mijnheer de voorzitter! U weet dat Zuid-Holland hier wel positief tegenover staat?

Mevrouw MAASDAM (gedeputeerde): Mijnheer de voorzitter! Wij zijn in het Utrechtse en ik zie deze motie graag in dit perspectief. Dan een volgend voorbeeld van hoe landbouw zich verhoudt tot deze omgevingsvisie en welke uitspraken wij doen vanuit het landbouwperspectief. Dat betreft de bodemdaling. Hier geldt de context van de Omgevingsvisie nadrukkelijk. In de Landbouwvisie is als doelstelling opgenomen dat in het veenweidegebied in de toekomst sprake is van een landbouwsysteem met maatschappelijk aanvaardbare bodemdaling. Hiermee wordt aangegeven dat veel verschillende belangen en verschillende opgaven bij elkaar komen in het veenweidegebied. In onze Landbouwvisie staat dat het behoud van een al dan niet alternatief verdienmodel voor agrarische ondernemers daarbij een leidend principe is. Hierbij benoem ik het amendement A29. In mijn bijdrage zal ik voor een groot deel langs de moties en amendementen te lopen. Amendement A29, de bodem is genoeg gedaald, is ingediend door de PvdA en PvdD. Dit amendement ontraad ik. Dit is het perspectief vanuit de landbouw. Uitspraken hierover komen in het koersdocument. Daarover gaan wij met u op 10 oktober uitgebreid in discussie. Daarnaast zult u hierover heldere uitspraken krijgen in de bodemdalingsvisie. Deze wordt op 10 december in de Staten besproken. Hier ontbreekt het alternatieve verdienmodel. Dat er veel te zeggen is over bodemdaling in het veenweidegebied deel ik met u. Dat er een grote opgave ligt waarbij onder andere een stuk vernatting een optie kan zijn deel ik ook met u. Daarbij hoort een perspectief.

De heer VAN MUILEKOM (PvdA): Mijnheer de voorzitter! Wat vindt de gedeputeerde maatschappelijk aanvaardbare bodemdaling? Dat vind ik in nevelen gehuld.

Mevrouw MAASDAM (gedeputeerde): Mijnheer de voorzitter! Dat vind ik niet in nevelen gehuld. Als je uitgaat van een percentage of dat Noord-Holland bodemdaling volledig wil stoppen, dan is dat geen reëel perspectief. Je ziet wel dat de bodemdaling door de CO₂-uitstoot ons voor een grote uitdaging stelt. Dit is een veel breder probleem, want het is ook een probleem van de stad. Daarom is het goed dat wij een bodemdalingsvisie krijgen op 10 oktober. Het is maatschappelijk acceptabel om te kijken vanuit het perspectief van onder andere agrariërs en de discussie in het kader van het Klimaatakkoord. Ten eerste zijn er makkelijke maatregelen met functiebehoud, al kunnen deze maatregelen wel erg duur zijn, zoals onderwaterdrainage of drukdrainage. Ten tweede kun je kijken naar functieverandering. U kent waarschijnlijk allen de lisdodde en de cranberry. Dan is er meer natte landbouw. Daarin

zijn nog grote stappen te maken, maar daarin zit een perspectief waarmee je het verdienmodel van de agrariër boven water houdt. Uiteindelijk kom je uit op de conclusie dat er knikgebieden zijn waar op de lange termijn wellicht geen landbouw meer mogelijk is. Daar zul je eveneens perspectief moeten bieden. Agrariërs investeren en die investeringen moeten zij rendabel kunnen maken. Daarmee hebben wij een heel pad te bewandelen in zowel het landelijke gebied als het stedelijke gebied. Het is goed dat wij op 10 december een bodemdalingsvisie vaststellen. Vandaar dat ik het amendement A29 ontraad.

De VOORZITTER: Zou de een een korte vraag willen stellen en de ander zo nodig een nog korter antwoord?

De heer VAN MUILEKOM (PvdA): Mijnheer de voorzitter! Met amendement A29 bedoelen wij dat het besef er moet zijn dat op bepaalde plekken de bodemdaling al te ver gevorderd is, dan wel op een termijn van tien jaar. Hiermee willen wij alarm slaan. Ik verwacht van u een visie. Over 30 jaar zullen bepaalde gebieden in deze provincie niet meer geschikt zijn voor landbouw en moet je nadenken over andere functies. Dat is het enige wat dit amendement zegt. De PvdA vindt dat in het beeld naar 2050 te makkelijk wordt uitgegaan van allerlei hulpmiddeltjes waarmee bodemdaling wel wordt opgelost. In een visie over waar je naartoe wilt vinden wij dat te mager.

Mevrouw MAASDAM (gedeputeerde): Mijnheer de voorzitter! Dat is niet wat in mijn antwoord zat en niet wat in de Landbouwvisie staat. Ik verwijs naar hoe wij vanuit het perspectief van de landbouw kijken naar de bodemdaling en de perspectieven die daar nodig zijn voor de agrariërs. Ik heb al gezegd dat daarin verschillende perspectieven zitten. Dat kunt u zien in de klimaatontwikkeling en de CO₂-uitstoot. Daarin zien wij de driedeling terug die ik zojuist schetste. Ten eerste wat je kunt doen met functiebehoud, onder andere met drukdrainage en onderwaterdrainage. Je kunt kijken naar hoe je de bodem anders kunt maken. Daarvoor zijn hele creatieve ideeën. Het is ontzettend leuk om bij het veenweide innovatiecentrum langs te gaan. Er zijn oplossingen die een ander verdienmodel vragen. Uiteindelijk zijn er gebieden die op langere termijn niet meer houdbaar zijn voor de landbouw. Dat ontken ik niet, maar vanuit het perspectief van de landbouw streven wij naar het kijken hoe wij die verdienmodellen aan de vork kunnen steken. Tevens moeten wij ervoor zorgen dat wij de bodemdaling aanpakken. Dat vind ik maatschappelijk aanvaardbare bodemdaling in dit perspectief.

De heer VAN MUILEKOM (PvdA): Mijnheer de voorzitter! Moet u niet eerlijk zijn naar de landbouw? In een periode van 30 jaar moeten wij er rekening mee houden dat er andere functies zijn dan de landbouw. Dat is het enige dat wij oproepen. U kunt blijven nadenken in het straatje van de landbouw en ik gun het u van harte dat de landbouwers goed hun bedrijf kan blijven voeren. Er zijn echter grenzen. Dat is het enige dat wij oproepen.

Mevrouw MAASDAM (gedeputeerde): Mijnheer de voorzitter! Wij hebben tijd nodig om dit goed te bespreken en daarvoor hebben wij een bodemdalingsvisie nodig. Daarmee kan een langjarig perspectief gegeven worden. Dat is de reden dat ik amendement A29 op dit moment ontraad.

De heer SCHADDELEE (ChristenUnie): Mijnheer de voorzitter! Ik ben wat later binnengekomen, dus wellicht heb ik wat gemist. Ik hoop niet dat u de drie dagen die u gehad heeft tussen de vragen uit de eerste termijn en de beantwoording vanavond alleen heeft gebruikt om argumenten te vinden tegen alle moties en amendementen. Het amendement van de PvdA is heel algemeen geformuleerd. Wat zit er dan in de twee zinnen die wij toevoegen aan de besluiten waardoor u tegen dit amendement bent? Ik hoor geen tegenstelling tussen wat de heer Van Muilekom zegt en wat u zegt. Bovendien komt de bodemdalingsvisie 10 oktober of 10 december. Daar zit dan toch niet veel tijd tussen? Er is toch niks wat de bodemdalingsvisie belemmert tegen de achtergrond van dit amendement? Wij wachten immers al bijna tien jaar op de bodemdalingsvisie.

Mevrouw MAASDAM (gedeputeerde): Mijnheer de voorzitter! Wij hebben enigszins gewacht op de bodemdalingsvisie, maar ik geloof niet dat wij 10 jaar gewacht hebben.

De heer SCHADDELEE (ChristenUnie): Mijnheer de voorzitter! Ik loop pas zeven jaar mee en zo lang duurt het in ieder geval al.

Mevrouw MAASDAM (gedeputeerde): Mijnheer de voorzitter! Op 10 december zullen wij spreken over de bodemdalingsvisie. Bij het perspectief van de landbouw hoort een perspectief op de lange termijn daar waar het echt niet meer kan. Daarin hebben wij nog veel stappen te zetten. Dat komt in de bodemdalingsvisie. De tien jaar die in het amendement genoemd wordt, vind ik te kort. Daarnaast mis ik het alternatieve verdienmodel waarnaar wij goed moeten kijken. Dat is een perspectief dat wij de landbouw moeten bieden.

De heer VAN MUILEKOM (PvdA): Mijnheer de voorzitter! Dit is het punt van discussie. U spreekt alleen over het verdienmodel en daardoor lijkt het alsof u alleen aan de landbouw denkt. U gelooft blijkbaar niet in andere functies dan de landbouw. Wees eerlijk tegen de agrariërs dat er grenzen zijn, want wij kunnen niet blijven pompen. In de Landbouwvisie moet u durven aangeven waar de landbouw het primaat aan de natuur moet geven of aan andere functies.

Mevrouw MAASDAM (gedeputeerde): Mijnheer de voorzitter! Vanuit de discussie over het Klimaatakkoord zie je dat daar rollen zijn voor de landbouw waaruit verdienmodellen kunnen ontstaan. Als wij hiermee bezig gaan kunnen wij ook rond biodiversiteit winst boeken. Daarin zitten mooie perspectieven die terugkomen in het koersdocument. Dan kunnen wij deze discussie nog een keer voeren. Dit komt eveneens naar voren in de bodemdalingsvisie. In de Landbouwvisie staat heel nadrukkelijk het perspectief vanuit de landbouw. Daarbij kan horen dat er op de lange termijn gebieden zijn die misschien niet meer geschikt zijn voor landbouw. Dat is op de lange termijn. In mijn beleving is dat niet in tien jaar, maar dan kijk je verder vooruit.

De VOORZITTER: Vervolgt u uw betoog.

Mevrouw MAASDAM (gedeputeerde): Mijnheer de voorzitter! Dit waren twee voorbeelden rondom de zonnevelden en rondom de bodemdaling. Wij zullen deze discussie opnieuw voeren bij het bespreken van het koersdocument en de Omgevingsvisie. Daar wordt het perspectief van de landbouw ingebracht.

De Landbouwvisie is richtinggevend voor het beleid en de uitvoering in het landelijk gebied. Dit is een belangrijke bouwsteen voor de Omgevingsvisie. In de Omgevingsvisie zullen de provinciale belangen tegen elkaar afgewogen worden, zoals: natuur, landschap, milieu, energie en CO₂-uitstoot. Deze integrale afweging leidt tot het omgevingsbeleid. Provinciale Staten gaat deze afweging maken en gaat dit vaststellen in de Omgevingsvisie.

Dan de samenwerkingsagenda. De Landbouwvisie spreekt van een samenwerkingsagenda. Deze gezamenlijk opgestelde actiegerichte strategie geeft heel goed aan hoe wij aan de slag willen. Deze samenwerkingsagenda wordt al aangekondigd in de Landbouwvisie en wij gaan deze de komende maanden samen met de 'stakeholders' uitwerken. Daar worden PS nadrukkelijk bij betrokken. De samenwerkingsagenda zullen wij begin 2019 ter besluitvorming aan u voorleggen. De Agenda Vitaal Platteland is een van de uitvoeringsinstrumenten van de Landbouwvisie. De programmaperiode van de AVP loopt tot en met 2019. Dat betekent dat in 2019 de AVP geactualiseerd wordt en door u voor een nieuwe periode vanaf 2020 zal worden vastgesteld. De samenwerkingsagenda zal voor een belangrijk deel daarin landen.

De heer SCHADDELEE (ChristenUnie): Mijnheer de voorzitter! Krijgen wij de samenwerkingsagenda voor of na de verkiezingen?

Mevrouw MAASDAM (gedeputeerde): Mijnheer de voorzitter! Wij hebben vier maanden nodig om de samenwerkingsagenda te maken. Dan zitten wij in februari. Dat betekent dat deze voor de verkiezingen in de Staten wordt besproken.

De heer SCHADDELEE (ChristenUnie): Mijnheer de voorzitter! Wordt deze dan gesynchroniseerd met de AVP of is dat een traject dat daarna wordt opgestart?

Mevrouw MAASDAM (gedeputeerde): Mijnheer de voorzitter! De AVP zal na de verkiezingen worden besproken. Wat wij vaststellen in de samenwerkingsagenda landt in de AVP. Daar zitten de verkiezingen tussen, maar dat kan ik en kunt u niet veranderen. Toch moeten wij door in dat pad. Hoe komen wij tot die samenwerkingsagenda en hoe gaat deze eruitzien? Zoals al verschillende keren is aangegeven en breed wordt gedeeld, is er sprake van een transitie in de landbouw; een systeemverandering. Dat vraagt om een aanpak die daarop aansluit. Een markttransitie kent meerdere fases. Economen en bedrijfskundigen onder u zullen dat herkennen. Ik ga u niet vermoeien met alle fases die wij daarbij moeten doorlopen. Wat ik u wel kan toezeggen is dat wij een lang proces te gaan hebben in de transitie waarin wij u zullen meenemen. Wij zorgen dat er een bijeenkomst komt waarin over de transitie wordt gesproken met een transitiedeskundige. Markttransities beginnen met pilots en innovaties. In die fase bevinden wij ons op dit moment. Uiteindelijk krijgen wij hopelijk een systeem dat op andere parameters draait.

Voor de landbouw moeten wij af van een zo hoog mogelijke productie tegen zo laag mogelijke kosten, want 'hoe kan ik groen zijn als ik rood sta?'. Dat was een hartenkreet van een boer tijdens de presentatie van de visie van het ministerie van LNV. Dat geeft loepzuiver aan waarom een transitie noodzakelijk is. Alle uitdagingen waarvoor de landbouw staat binnen het landelijk gebied vragen om een antwoord op deze vraag, zoals de vrijkomende agrarische bebouwing, de bodemdaling, de afname van de biodiversiteit en de maatschappelijke uitdagingen waaraan zij een bijdrage kunnen leveren: een klimaat neutrale en circulaire samenleving. De vraag naar een rendabele bedrijfsvoering en een duurzame 'business case', juist voor de Utrechtse familiebedrijven. 'Business cases' die ontwikkeld en uitgerold kunnen worden. Hoe dit moet? Daar heb ik nog geen pasklaar antwoord op. Daarvoor gaan wij dit transitieproces in. In de Landbouwvisie wordt wel de uitspraak gedaan dat dit voor de provincie binnen haar mogelijkheden richtinggevend zal zijn voor de keuzes die wij samen zullen maken.

De heer VAN MUILEKOM (PvdA): Mijnheer de voorzitter! U noemt alle waarden op die u van belang vindt voor de toekomst. Waar kiest u uiteindelijk voor? Kiest u voor het regionale karakter waarin dat wat regionaal geconsumeerd wordt regionaal geproduceerd moet worden? Kiest u voor landschappelijke kwaliteit in het buitengebied? Of kiest u ervoor dat alles biologisch of duurzaam moet zijn? In de vele bijdragen van de andere fracties is naar voren gekomen dat deze doelen elkaar kunnen bijten. Voor welk doel kiest u?

Mevrouw MAASDAM (gedeputeerde): Mijnheer de voorzitter! Ik kies voor een transitie naar een duurzame landbouw. Daarin zitten al deze elementen. Ik zie het botsende daarin niet. Wij gaan nadrukkelijk voor een verduurzaming van de landbouw en een transitie daarin. Dat is een bijzondere avond die wij vanavond gaan doen. Dat is exact uitspraak die ik herken vanuit het Rijk. Daar wordt weliswaar het accent gelegd op circulaire landbouw, maar verderop in het stuk van het Rijk staan eveneens de andere ambities. Ik kies voor een transitie en ik hoop dat u kiest voor een transitie naar duurzame landbouw. Niet alleen u kiest daarvoor, maar eveneens de natuurorganisaties en de landbouworganisaties kiezen daar breed voor. Bijvoorbeeld in de toekomstvisie van LTO-Noord ziet u de verschillende opgaven gecombineerd met elkaar. Kortom, wij combineren deze doelen, omdat wij alleen zo komen tot de transitie. De antwoorden zullen per boer kunnen verschillen. Niet voor niks hadden wij op 3 september de breedste boer die begon over de meest efficiënte boer. Dat kan naast elkaar bestaan. Een transitie kent verschillende paden. Uiteindelijk is het antwoord dat wij moeten komen tot meer duurzame landbouw, maar wel met goede verdienmodellen.

De heer VAN MUILEKOM (PvdA): Mijnheer de voorzitter! In de Landbouwvisie ontbreken concrete doelen. U zegt dat in de samenwerkingsagenda al deze concrete doelen uitgewerkt zijn. Wat wij regionaal gaan doen, biologisch en op het gebied van landschappelijke kwaliteit. Deze doelen gaan wij in de komende vier maanden vaststellen en dat geeft duidelijkheid aan alle agrarische ondernemers.

Mevrouw MAASDAM (gedeputeerde): Mijnheer de voorzitter! Dat is het proces dat wij ingaan. De maatschappelijke partijen zijn daarbij betrokken en ik wil PS daar eveneens graag bij betrekken. Dat heb ik nadrukkelijk aangegeven. Ik zal zo terugkomen op alle moties en amendementen die daarover gaan. Waar wij deze tussendoelen en einddoelen concreet kunnen benoemen, gaan wij dat doen. Wij moeten ons realiseren dat de provincie daarvoor niet alleen aan de lat staat. Daarvoor staan wij gezamenlijk met andere partijen, met het Rijk en in sommige gevallen met de Europese Unie, aan de lat. In sommige gevallen zullen de tussendoelen meer concreet zijn dan in andere gevallen, maar wij gaan ervoor om het zo concreet mogelijk te formuleren. Dat is een proces waarbij ik u graag nauw betrek. Dit sluit aan bij een van de moties.

De heer SCHADDELEE (ChristenUnie): Mijnheer de voorzitter! Ik wil voorkomen dat wij een lange vragenavond krijgen. U zegt dat wij voor een duurzame landbouw moeten gaan. Dat willen wij bijna statenbreed. De vraag is echter hoe wij daartoe komen. Wordt u alstublieft concreet. U zegt dat wij dat met maatschappelijke actoren willen invullen. Dat klinkt geweldig, als dit een soort startnotitie is en wij afgelopen zomer zijn begonnen met deze visie. Deze landbouwvisie is al een half jaar tot een jaar uitgesteld, omdat er gepraat moest worden met maatschappelijke actoren. Nu komt er een samenwerkingsagenda waarvoor wij opnieuw met alle maatschappelijke actoren gaan praten over hoe het concreet gaat worden. Dat wilt u over vier maanden voorleggen aan de Staten. Ik geloof niet dat u dat gaat redden, maar dat gaan wij meemaken. Maak het alstublieft concreet. Er liggen veel moties en amendementen die proberen iets concreets in die visie te krijgen, maar deze ontraad u allemaal. Hoe gaan wij komen tot de duurzame landbouw die wij willen? U bent de gedeputeerde. U mag zeggen hoe wij daar gaan komen.

Mevrouw MAASDAM (gedeputeerde): Mijnheer de voorzitter! In het begin heb ik heel helder geschetst dat wij met een been in de transitie van de landbouw staan. Een transitie begint met een gedeelde visie en deze ligt vanavond op tafel. Dit is een visie die wij met alle partijen binnen en buiten de provincie hebben vormgegeven. Dit is stap één daarin. De concrete samenwerkingsagenda met concrete doelen is stap twee daarin. Daarom wil ik graag naar de moties en amendementen op dit vlak.

Motie M87 vraagt om de samenwerkingsagenda ter besluitvorming in PS neer te leggen. In mijn bijdrage ben ik al helder geweest dat deze motie volgaarne mijn instemming krijgt. In die zin zal ik niet alle moties en amendementen ontraden, want zo heb ik mijn dagen niet doorgebracht.

Motie M88 vraagt om hard te zijn op de doelen en zacht op de uitvoering. Ik kan mij vinden in deze motie, met een kanttekening daarbij. Er staat dat er zo nodig flexibel omgegaan kan worden met knellende regelgeving. Ik ben het eens met de indieners dat regelgeving knellend kan zijn. Als deze onbedoeld knellend is, dan moeten wij daar wat aan doen. Is deze echter bedoeld knellend en gaat deze over provinciale belangen, dan zullen wij daar anders naar moeten kijken. Natuurlijk kan er regelgeving zijn vanuit het Rijk en vanuit die EU. Als wij constateren dat deze onbedoeld knellend is, dan hebben wij een taak te vervullen in een lobby. Ik kan mij vinden in motie M88 met deze nadrukkelijke kanttekening erbij.

Mevrouw KOTKAMP (GroenLinks): Mijnheer de voorzitter! Dat is de zinssnede waarbij wij de wenkbrauwen optrokken. Aan de ene kant ben ik blij met de toevoeging van de gedeputeerde. Aan de andere kant is het de vraag wat dit betekent en wanneer wij iets als een provinciaal belang zien. Aan de ene kant is het verdienmodel van de agrariër het uitgangspunt en aan de andere kant willen wij duurzaam zijn. Wat is knellend met welk doel en hoe wordt dat uiteindelijk bepaald? Dat is precies wat wij missen in de Landbouwvisie. Wat krijgt prioriteit over wat?

Mevrouw MAASDAM (gedeputeerde): Mijnheer de voorzitter! Hopelijk zetten wij vanavond de stap naar de transitie voor de verduurzaming van de landbouw. De kanttekening die wij daarbij maken is dat daarvoor nodig is dat er een verdienmodel aan vast moet hangen, want als je rood staat kun je niet groen zijn. Dat belang moeten wij dienen. Daarover gaat de provincie niet alleen. Een goede transitie betekent dat er verdienmodellen ontstaan waarbij de maatschappelijke waarden hun plek vinden in deze verdienmodellen. Dat kun je aanjagen met subsidievormen, pilots et cetera, maar uiteindelijk moeten wij een systeemverandering door. Daarvoor is tijd nodig.

Mevrouw KOTKAMP (GroenLinks): Mijnheer de voorzitter! U begrijpt dat wij het daarmee alleen maar hardgrondig eens kunnen zijn. Ik maak mij echter zorgen als wij het hebben over het flexibel omgaan met knellende regelgeving en u dat afzet tegen provinciale belangen zonder dat het helder is welk specifiek provinciaal belang daaraan vastzit. De Landbouwvisie is een startdocument voor de transitie. In mijn bijdrage heb ik aangegeven dat hier goede dingen in staan. Wij missen hierin echter de harde keuzes. Het is risicovol als je flexibel wilt omgaan met de regelgeving.

Mevrouw MAASDAM (gedeputeerde): Mijnheer de voorzitter! Ik heb de positie van de Landbouwvisie ten opzichte van de Omgevingsvisie geschetst. De eerste discussie over de Omgevingsvisie vindt plaats bij het koersdocument. Daar zullen wij de provinciale belangen heel nadrukkelijk naar voren brengen.

Motie M89 vraagt om een concreet doel voor de regionale voedselmarkt en spreekt uit dat in 2030 10% van ons voedsel in eigen regio geproduceerd en verhandeld wordt. Dat vind ik een mooi doel, ware het niet dat dit niet realistisch is. In Utrecht produceren wij daarvoor niet de aardappelen of de granen et cetera. Wat ik voorstel is dat wij zeggen dat 10% van de regionale productie hier landt. Daarbij maak ik de aantekening dat de inzet van ketenpartijen voor dit doel van belang is. Als motie M89 op deze manier gelezen kan worden, dan kunnen wij deze overnemen.

De heer WESTERLAKEN (CDA): Mijnheer de voorzitter! Hoe groot denkt de gedeputeerde dat de 10% van de voedselproductie in de provincie Utrecht is? Hoeveel moeten wij opeten om dat allemaal in Utrecht weg te werken?

Mevrouw MAASDAM (gedeputeerde): Mijnheer de voorzitter! Ik zoek met u naar een realistisch doel. Laten wij dat vooropstellen. Wij missen de productie voor hoe het in de motie staat opgeschreven. Als wij 10% van wat wij in Utrecht produceren weggezet krijgen voor regionale consumptie, dan is dat een mooi streven.

De heer WESTERLAKEN (CDA): Mijnheer de voorzitter! Krijgen wij dan niet allemaal obesitas? Misschien is het mogelijk om met de indieners te spreken over de termijn. In de motie staat een termijn van 2030. Los van de 10% die regionaal geproduceerd en geconsumeerd wordt, is 2030 niet haalbaar. Als wij dat doen, dan betekent dat dat wij de landbouwproductie terugbrengen. Anders krijgen wij een probleem met deze 10%.

Mevrouw MAASDAM (gedeputeerde): Mijnheer de voorzitter! Ik wil graag met u afspreken om gezamenlijk concrete en reële ambities op te stellen in de samenwerkingsagenda, zowel in wat wij kunnen als in tijdsperspectief. In die zin wil ik graag deze beweging meemaken, maar wel met een goede uitwerking van het doel.

Mevrouw KOTKAMP (GroenLinks): Mijnheer de voorzitter! De wijze waarop de gedeputeerde het interpreteert, is dat het doel is dat wij terug moeten naar een lager productieniveau met goede prijzen. Dat is precies datgene dat je kunt bereiken door lokaal meer voedsel af te zetten.

De heer WESTERLAKEN (CDA): Mijnheer de voorzitter! Ik voel mij uitgedaagd. Dit zijn geen realistische doelen, maar zeer idealistische doelen. Zeker waar in deze Landbouwvisie gesproken wordt over een rendabele landbouw. Dat is niet realistisch.

De VOORZITTER: Het is verstandig dat de heer Schaddelee bekijkt hoe hij aan dat percentage komt.

De heer SCHADDELEE (ChristenUnie): Mijnheer de voorzitter! Daar kunnen wij naar kijken. Er ontstaat begripsverwarring over realistische doelen. Wij hebben het over een ambitie. Dat hoeft niet realistisch te zijn, maar dat is iets waarnaar je streeft. Ik verwacht geen stappenplan waarbij wij in vijftien jaar toewerken naar 10%. In deze motie gaat het erom dat wij kortere voedselketens willen. Wij moeten voorkomen dat er in de Kromme Rijnstreek veel fruit geproduceerd wordt dat met het vliegtuig naar Japan gaat en wij vervolgens appels uit het Moezelgebied in Duitsland eten. Laten wij proberen

om 10% van het voedsel dat wij regionaal produceren in de regio op te eten. Als wij na 5% al vol zitten, dan mag de rest naar andere gebieden. Wij kunnen deze motie vertalen dat wij alle producten die wij produceren zoveel mogelijk in korte ketens moeten krijgen. Kortom, zoveel mogelijk voedsel moet lokaal verkocht worden.

De VOORZITTER: Het probleem is dat iedereen het met u eens is, maar het percentage van 10% maakt het ingewikkeld. Een deel van de dingen die wij eten wordt hier niet verbouwd. Wat hier wel verbouwd wordt krijgen wij niet op. De vraag is of u een formulering kunt vinden waarmee u de meerderheid van de Staten achter deze motie krijgt.

De heer SCHADDELEE (ChristenUnie): Mijnheer de voorzitter! Wij zullen hier in de tweede termijn op terugkomen.

Mevrouw MAASDAM (gedeputeerde): Mijnheer de voorzitter! Als wij er vanavond niet uitkomen, dan zeg ik toe dat wij in de samenwerkingsagenda tot een concreet en reëel doel komen in omvang en in tijdsperspectief waaraan wij ons kunnen verbinden. Ik ga hard mijn best doen. Vanwege de discussie over de korte ketens en daarmee de relatie tussen de stad en het platteland, ga ik dit kleine uitstapje maken voordat ik verder ga met de samenwerkingsagenda. Het is goed om dit perspectief te zeggen dat Utrecht alles in zich heeft om hierin koploper te worden. Daar kan een sterke 'branding' van de Utrechtse producten aan bijdragen. Het CDA heeft geen motie ingediend, maar mij wel de vraag gesteld om inzet te plegen voor een keurmerk Stichtse Heerlijkheid. Dat neem ik graag mee in de samenwerkingsagenda. Daarbij maak ik de kanttekening dat wij dat niet alleen kunnen, maar dat wij daarvoor de ketenpartijen nodig hebben. Het streven naar concrete ambities met daarbij ideeën over de 'branding' deel ik met u.

De VOORZITTER: Heeft u enig idee hoeveel tekst u nog heeft?

Mevrouw MAASDAM (gedeputeerde): Mijnheer de voorzitter! Ik ga mijn best doen, maar er liggen veel moties en vragen. Mijn tekst is bijna klaar, maar het behandelen van de moties kost mij nog wel even tijd. Ik denk dat iedereen graag wil dat ik deze allemaal behandel. Ik weet niet of ik alle vragen dan heb meegenomen, maar ik richt mij op de moties en amendementen. Mochten er dan nog vragen zijn, dan hoor ik dat graag in de tweede termijn.

Motie M95, aansluiten bij FoodValley, haakt in op de samenwerkingsagenda. Daarin wordt genoemd om aan te sluiten bij lopende projecten zoals kringlopen sluiten, eiwittransitie, het tegengaan van verspilling, reële prijzen en bewust en gezond. Dat past erg in de samenwerkingsagenda en sluit aan op de Landbouwvisie. Deze motie waardeer ik graag positief.

Dan motie M96, landbouw en luchtkwaliteit. Deze motie past goed in de samenwerkingsagenda. Ik kan instemmen met deze motie. Wij nemen deze graag mee naar de samenwerkingsagenda. Daarmee heb ik de belangrijkste moties voor de samenwerkingsagenda besproken.

Dan motie M94, rendabele landbouw. Ik heb gezegd dat het lastig is om groen te zijn als je rood staat. Daarover hebben wij al verschillende discussies gevoerd. De transitie naar duurzaamheid vraagt om rendabele bedrijfsvoering op dat vlak. Succesvolle transitie maakt dat de bijdrage die de landbouw aan maatschappelijke doelen levert en de inzet op duurzame landbouw onderdeel verdient te zijn van een verdienmodel. Welke rol de provincie in dat transitieproces kan vervullen zullen wij nader moeten invullen. Deze motie gaat daarin een stap te ver, maar wij delen de ambitie dat het van belang is dat er rendabele landbouw nodig is. Daarom ontraad ik deze motie op dit moment.

Ik heb al gezegd wat wij allemaal meenemen in de samenwerkingsagenda en ik heb al wat woorden gezegd over hoe de samenwerkingsagenda eruit gaat zien. Ondanks dat de heer Schaddelee zich afvraagt hoe wij het in vier maanden gaan doen, gaan wij ervoor om de samenwerkingsagenda in februari aan u voor te leggen. In de samenwerkingsagenda vindt een uitwerking plaats van de doelen per thema naar meetbare activiteiten, processtappen, 'stakeholders', rollen tussen man en paard en concrete doelen van wie doet wat en wanneer. Er komt een strategie voor de korte en de middellange termijn en

daarmee wordt tegemoetgekomen aan de verschillende vragen over tussendoelen en de beschikbare budgetten worden nader in kaart gebracht.

De heer SCHADDELEE (ChristenUnie): Mijnheer de voorzitter! Kan de gedeputeerde de nummers van de moties noemen, want ik heb geen idee over welke motie de gedeputeerde spreekt.

Mevrouw MAASDAM (gedeputeerde): Mijnheer de voorzitter! Dit is geen motie. Dit is mijn eigen tekst waarvan u mag genieten. Ik ga proberen om het kort te houden.

De slag naar concreetheid gaan wij maken, maar ik wijs u erop dat er al een aantal concrete acties uitstaan waaraan wij al werken. Een voorbeeld is het actieplan duurzame landbouw met natuur. Dit zal binnenkort zijn eigen uitvoeringsplan krijgen. Een ander voorbeeld is de aanpak die al loopt op vrijkomende agrarische bebouwing. Zo is er al een VAB-loket en zijn de eerste pilots opgezet waarvan wij binnenkort een projectplan verwachten. Ik verwijs graag naar de regiodeals Groene Hart en Food-Valley die hun eigen dynamiek kennen. Daarover kreeg ik overigens de vraag of er een plan B is. Wij krijgen gelukkig heel positieve signalen op de beide regiodeals. Mocht de regiodeals onverhoopt niet doorgaan, dan is de ambitie niet weg. Dan moeten wij dit wellicht in tijd en geld een herijking geven, maar de gezamenlijke ambitie verdwijnt niet.

De heer VAN MUILEKOM (PvdA): Mijnheer de voorzitter! Een van de onderwerpen van de samenwerkingsagenda is hoe wij het voor elkaar gaan krijgen. Dat is heel belangrijk, want anders wordt het een papieren tijger waarvan wij niet weten wat wij daarmee moeten. Wat voor rol ziet u specifiek voor de provincie en welke rol ziet u voor alle partners in het gebied? Doen wij dit allemaal samen of stellen wij de doelen en laten de uitvoering over aan de regio?

Mevrouw MAASDAM (gedeputeerde): Mijnheer de voorzitter! Ik moet denken aan vier jaar geleden toen wij zeiden: "Wij doen het samen." Dat is een ander punt dat ik graag buiten de vergadering verder toelicht. De rol van de provincie is heel specifiek. Wij kunnen sturen vanuit het perspectief van de ruimtelijke ordening en de AVP. Daar pakken wij de pilots op en de eventuele subsidies van POP-3 zitten daar in. Daar hebben wij een rol en wij hebben een rol in de regelgevende ruimtelijke ordening. Wij willen zoveel mogelijk de rol vervullen om het samen te doen. Dat betekent dat je kennis deelt. Een voorbeeld is hoe wij komen tot energieneutrale landbouw. Er zijn drie voorbeeldbedrijven die alle drie op hun eigen terrein metingen en ontwikkelingen doen. Daarover worden prachtige bijeenkomsten georganiseerd. Daar zijn wij de aangever van en daarna gaat dat draaien. Dat loopt allemaal via de AVP.

De heer VAN MUILEKOM (PvdA): Mijnheer de voorzitter! U noemt instrumenten die u kunt inzetten om iets te bereiken. Mijn vraag is wie de doelen stelt en wie ervoor zorgt dat deze doelen bereikt worden. Daarvoor heb je allerlei partijen nodig met bepaalde rollen en verantwoordelijkheden. Als de provincie er alleen voor hoeft te zorgen dat het op RO-niveau goed gaat, dan zijn er anderen die de doelen bepalen. Er is een verschil tussen wie bepaalt wat er moet gebeuren en wie bepaalt welke acties en maatregelen je gaat uitvoeren.

Mevrouw MAASDAM (gedeputeerde): Mijnheer de voorzitter! Er moet veel gebeuren, want wij staan voor een transitie. Ik heb gezegd dat u de samenwerkingsagenda in de Staten vaststelt. Daar komen de concrete doelen waarop u een klap gaat geven. Ik kan alvast voorspellen dat u niet op alle doelen 100% invloed heeft, want wij hebben alle partijen nodig om die transitie vorm te geven. U gaat die doelen uiteindelijk afzeggen. In die zin stelt u de samenwerkingsagenda vast in de Staten.

De heer P. VAN LEEUWEN (SGP): Mijnheer de voorzitter! Ik ga terug naar motie M94. Hier staat: "verzoekt het college het in het uitvoeringsprogramma concreet te maken welke bijdrage tegenover welke inspanningen staan." Als het woord 'uitvoeringsprogramma' het woord 'samenwerkingsagenda' moet zijn, dan zullen wij dat acuut aanpassen.

Mevrouw MAASDAM (gedeputeerde): Mijnheer de voorzitter! Als het daarin zat, dan had ik deze motie niet ontraden. Ik vind dat deze motie een stap te ver gaat. Een rendabele bedrijfsvoering is van

belang, want je kunt niet groen zijn als je rood staat. Daarvoor is veel meer nodig dan alleen maar te zeggen welke acties de provincie gaat ondernemen. Dit is een randvoorwaarde in het transitieproces. Ik begrijp wat u vraagt, maar in de Landbouwvisie staat al dat een rendabele bedrijfsvoering een randvoorwaarde is. Dat heb ik aan het begin van mijn bijdrage aangegeven.

De heer P. VAN LEEUWEN (SGP): Mijnheer de voorzitter! De motie vraagt alleen om duidelijk te maken wat u financieel tegenover welke inspanning van de agrariër stelt. Wij vragen geen lijstje van wat u wel of niet gaat doen, maar wat u wilt bijdragen aan de inspanningen van een agrariër. Volgens mij is dat erg algemeen gesteld.

Mevrouw MAASDAM (gedeputeerde): Mijnheer de voorzitter! Daar zal ik dan goed naar kijken. Ik ben bang dat u zegt dat er een verdienmodel moet komen dat door de provincie gefinancierd wordt. Daar kan ik mij niet in vinden, want dat gaat niet de transitie teweegbrengen die wij voor ogen hebben.

De heer P. VAN LEEUWEN (SGP): Mijnheer de voorzitter! Wat als het woord cofinanciering in de motie stond?

Mevrouw MAASDAM (gedeputeerde): Mijnheer de voorzitter! Ik vraag de heer Van Leeuwen om deze motie opnieuw in te dienen als wij de samenwerkingsagenda vaststellen. Dan kunnen wij deze discussie nog eens goed voeren.

Mevrouw KOTKAMP (GroenLinks): Mijnheer de voorzitter! In uw bijdrage hoorde ik u zeggen dat het niet aan PS is welke doelen in de samenwerkingsagenda komen te staan. Bedoelt u daarmee te zeggen dat het instrumentarium van de provincie niet afdoende is om af te dwingen wat wij willen. Is de samenwerking daarom van dusdanig belang om de gezamenlijke doelen vast te stellen en te bereiken?

Mevrouw MAASDAM (gedeputeerde): Mijnheer de voorzitter! Wij spreken uit dat wij een transitie willen naar duurzame landbouw. Dat is een belangrijke uitspraak die wij vanavond hopelijk gaan doen. Om dat te bereiken hebben wij meerdere partijen nodig. Dat kan de provincie niet alleen. Het Rijk heeft daarin een rol, Europa heeft daarin een rol en alle andere partijen. Als wij korte ketens willen, dan hebben ketenpartijen daarin een belangrijke rol. Daarnaast zullen verschillende partijen en natuurorganisaties daaraan een steentje bijdragen. Uiteindelijk stelt u de samenwerkingsagenda vast. De doelen komen hier langs en u kunt deze afzeggen en u bent betrokken bij het formuleren van deze doelen. Dan kunnen wij de discussie voeren waar de doelen scherper moeten of niet. Het instrumentarium van de provincie zit in de AVP, in stimulering, pilots, subsidie, natuurbeheer en in ruimtelijke regelgeving.

Mevrouw KOTKAMP (GroenLinks): Mijnheer de voorzitter! Ik ben verder in de war gebracht. Samenwerking is heel belangrijk en er moet draagvlak zijn voor een transitie. In uw beantwoording proef ik dat u de transitie wilt, maar dat wij niet alle instrumenten hebben die daarvoor nodig zijn. Als de provincie zegt dat wij willen dat het op deze manier gebeurt en wij daar een dusdanig hoge prioriteit aan geven met een zak geld erbij, dan zorgen wij ervoor dat het gebeurt; met of zonder samenwerking. Dat is niet wat ik voorstel, maar ik probeer het scherp te krijgen. Het blijft veel te vaag, veel te lief en zonder keuzes. Dit moet scherper worden.

Mevrouw MAASDAM (gedeputeerde): Mijnheer de voorzitter! De keuze die wij vanavond maken gaat richting een transitie naar duurzame landbouw. Daarmee maken wij een stap ten opzichte van 2011. U zegt dat wij een doel bereiken als wij daar een zak geld naast zetten, maar volgens mij klopt dat niet. Als je het dan al krijgt, dan krijg je het totdat de zak met geld op is. Dat is niet wat u en ik willen. U en ik willen dat wij de transitie zo vormgeven dat uiteindelijk het systeem verandert en het niet alleen gaat richting efficiënter, grootschaliger en meer moeten produceren om dezelfde boterham te kunnen verdienen. Deze boterham is al niet groot. Het is een heel kapitaalintensief systeem waaraan weinig revenuen zitten. U wilt het in de juiste richting duwen en daarvoor heeft u de andere partijen nodig. De ruimtelijke regelgeving is strakker. Daarmee kunt u strakker sturen en daar zet u dingen al

dan niet mee op slot of geeft u een strakke richting aan. Als wij echter spreken over de middelen die in de AVP vrijkomen, dan gaat dat over stimulering en aanjaging. Zo werkt de AVP. Ik kan tien keer een subsidie neerzetten om agrarisch natuurbeheer te doen, maar uiteindelijk zit daarachter vrijwilligheid. Als boeren dat niet willen, dan hoeven zij geen subsidie aan te vragen. Overigens merk ik veel dat men wel wil en dat men wil meewerken. Niet voor niks hebben wij het actieplan duurzame landbouw met natuur. Daarover zou ik mij niet druk maken. Echter, alleen met een zak geld komen wij er niet. Waarmee wij er wel komen is door vanavond vast te stellen dat wij de transitie naar duurzame landbouw willen maken.

Mevrouw NOORDENBOS (SP): Mijnheer de voorzitter! Wat doet u als een van de partijen die bij de samenwerking betrokken zijn zegt dat zij niet meedoet?

Mevrouw MAASDAM (gedeputeerde): Mijnheer de voorzitter! Wij gaan een mooie slag maken naar de samenwerking. In de afgelopen periode heb ik nog niet meegemaakt dat partijen niet wilden meewerken. Wij hebben met elkaar een uniek moment te pakken. Twee partijen zeiden tegen mij wat ik moest doen, bijvoorbeeld vanuit de LTO en vanuit natuurorganisatie. Ik ga echter geen salomonsoordeel vellen. De partijen moeten met elkaar met een voorstel komen. Daaruit is een prachtig actieplan landbouw met duurzame natuur naar voren gekomen. Wij hebben het momentum te pakken.

Ik ga naar de moties en amendementen. Als ik vragen mis, dan hoor ik dat graag in het tweede termijn. Amendement A30, relatie pilot groene contour in de Landbouwvisie en Akkoord van Utrecht. Ik kan mij vinden in de voorgestelde aanpassing. Daarbij plaats ik de kanttekening dat hier nadrukkelijk vanuit de natuur wordt gekeken. In de kopgroep Akkoord van Utrecht is de LTO een partner. Wij kijken nadrukkelijk naar het gezamenlijke belang. Natuur is leidend, maar de LTO zit daar niet zonder reden bij. De pilots gaan ons overigens veel opleveren en lopen door in 2019. Deze gaan ons informatie geven over de wijze, de aanpak en de realiseerbaarheid van de groene contour. Daarom kan ik mij vinden in het amendement. Desalniettemin is er een vraag.

Mevrouw KOTKAMP (GroenLinks): Mijnheer de voorzitter! Het amendement A30 doelt er niet op dat het vanuit de natuur geëvalueerd wordt; bij voorkeur wel. In het amendement staat nadrukkelijk de opgave vanuit het Akkoord van Utrecht. Dat was het nuanceverschil waaraan wij erg hechten. Het is een andere opgave dan die vanuit de Landbouwvisie.

Mevrouw MAASDAM (gedeputeerde): Mijnheer de voorzitter! Ik kan mij vinden in het amendement A30 met de aanvulling van mevrouw Kotkamp daarop. Dan amendement A31, realistische circulariteit. De overwegingen in dit amendement kloppen. De Landbouwvisie staat dit nadrukkelijk niet in de weg. Wij doen geen uitspraken over het verkleinen van de veestapel als doel op zich. Wij zien inkrimping niet verplicht. De uitspraak in het amendement gaat een stap te ver. Er staat namelijk dat de verkleining nooit een doel op zich mag zijn. In de Landbouwvisie staat niks wat hiermee instemt. Kortom, uw overwegingen kloppen, het staat de Landbouwvisie niet in de weg, maar de verkleining van de veestapel is geen doel op zich en inkrimping is niet verplicht. Daarom geef ik een negatief advies op dit amendement.

De heer P. VAN LEEUWEN (SGP): Mijnheer de voorzitter! U heeft het over een stap te ver, maar u zegt zelf dat de verkleining van de veestapel geen doel is in de Landbouwvisie. Dit benadrukken wij in het amendement A31, maar u neemt dat niet over. Dat begrijp ik niet helemaal.

Mevrouw MAASDAM (gedeputeerde): Mijnheer de voorzitter! In de Landbouwvisie staat dat het een gevolg van de verduurzaming en de circulariteit kan zijn dat dit leidt tot een inkrimping van de veestapel. Ik ben bang dat wij met dit amendement aangeven dat het überhaupt niet aan de orde kan zijn. Dat is niet mijn bedoeling. Inkrimping is geen doel, maar kan wel een van de effecten zijn. Daar waar het stoppen aan de orde is kan het een plan zijn om wat met inkrimping te doen. Daarnaast hebben wij een warme sanering van de varkenshouderij afgesproken met het Rijk. Daarin zitten middelen van € 200.000.000 om dat in te vullen. Dat kan uiteindelijk leiden tot de inkrimping van de veestapel. Mijn angst zit erin dat dit amendement een stap te ver gaat.

De heer P. VAN LEEUWEN (SGP): Mijnheer de voorzitter! Wij spreken over de kringlopen. Niet over warme of koude saneringen. Bij de kringlopen kan het nooit het doel zijn dat de veestapel verkleint. Dat is wat u zegt. Wij zetten dat op papier, maar dan gaat het een stap te ver. Dan zijn uw woorden ook een stap te ver.

Mevrouw MAASDAM (gedeputeerde): Mijnheer de voorzitter! In het amendement spreekt u nadrukkelijk over een internationale schaal. In eerste instantie moet onze focus liggen op het rijksniveau en waar nodig op regionaal niveau. Die inspanning moeten wij maximaal met elkaar doen.

De heer P. VAN LEEUWEN (SGP): Mijnheer de voorzitter! Ik denk dat er sprake is van een spraakverwarring tussen u en mij. Het internationale niveau kunnen wij niet vergeten, omdat veel onderdelen van de veestapel als zij geslacht zijn verhuizen naar het buitenland. Dat is internationaal. Als wij dat gaan afschaffen, dan is onze berg restproducten nog vele malen groter dan op dit moment.

Mevrouw MAASDAM (gedeputeerde): Mijnheer de voorzitter! Daarvoor doe ik de nadrukkelijke uitspraak dat wij de druk naar binnen toe houden, naar zo klein mogelijk. Dat doen wij door de manier van de formulering die in de Landbouwvisie is gekozen.

Mevrouw KOTKAMP (GroenLinks): Mijnheer de voorzitter! Ik reageer op de interruptie van de heer Van Leeuwen. Uw argument is de reden dat u voor de andere motie moet stemmen, omdat het meer regionaal afgezet moet worden.

Mevrouw MAASDAM (gedeputeerde): Mijnheer de voorzitter! Dan kom ik bij motie M90, landbouwcoaches. Wij staan positief tegenover de landbouwcoaches. Er zijn al trajecten waarbij de provincie direct of indirect betrokken is. Ik refereerde al aan de energieneutrale landbouw. Daarbij is begeleiding. Ik refereerde aan de vrijkomende agrarische bebouwing en het VAB-loket. Mijn voorstel is om deze motie op dit moment te ontraden, omdat wij in de samenwerkingsagenda kijken of dit nodig is. Daar zullen wij de gebiedscommissies erbij betrekken.

De heer WESTERLAKEN (CDA): Mijnheer de voorzitter! Is de gedeputeerde het met mij eens dat het helder moet worden welke kosten dat met zich meebrengt?

Mevrouw MAASDAM (gedeputeerde): Mijnheer de voorzitter! Dat ben ik met u eens. In de samenwerkingsagenda wordt alle impact meegenomen. Daaronder valt de budgettaire impact daarvan.

De heer WESTERLAKEN (CDA): Mijnheer de voorzitter! Bent u het met mij eens dat deze motie onvoldoende is?

Mevrouw MAASDAM (gedeputeerde): Mijnheer de voorzitter! In principe sta ik positief tegenover landbouwcoaches. Overigens moeten zij geen doelen vervullen die in de markt al worden ingevuld, want daar zijn al coaches te vinden. De landbouwcoaches moeten kijken waar zij kunnen helpen in de samenwerkingsagenda. Dat vind ik een positieve insteek. Daar komen echter kosten bij kijken. Die moeten in de samenwerkingsagenda duidelijk worden. In die zin ben ik het met u eens.

De heer SCHADDELEE (ChristenUnie): Mijnheer de voorzitter! De gedeputeerde noemde allemaal argumenten voor deze motie, maar toen zei u dat u deze motie ontraadt. Ik miste hierbij de tussenstap. Gelukkig gaf het CDA het argument aan de gedeputeerde waardoor ik kan begrijpen waarom deze motie ontraden wordt. Het aspect van de kosten is precies het aspect dat meegenomen moet worden als wij deze motie met elkaar aannemen. Deze motie vraagt om met de gebiedscommissies te praten over de mogelijkheid van landbouwcoaches en kom daarop terug in de samenwerkingsagenda. Als u deze motie op die manier omarmt en meeneemt naar de samenwerkingsagenda, dan kunt u dat kostenaspect daarin meenemen.

Mevrouw MAASDAM (gedeputeerde): Mijnheer de voorzitter! Ik heb positieve overwegingen meegegeven. In de motie staat: "Verzoekt zo snel mogelijk met de gebiedscommissies te overleggen over de mogelijkheden van grote provinciale inzet bij coaching en begeleiding van een agrarisch bedrijf." Dit wil ik meenemen in de samenwerkingsagenda, met alle ins en outs daarbij. Deze motie lees ik niet op die manier, maar dat zou ik wel willen. In de samenwerkingsagenda gaan wij kijken of dit nodig is. Daar betrekken wij de gebiedscommissies erbij. Als ik deze motie zo mag lezen, dan kan ik hierin meegaan.

De VOORZITTER: Het lijkt mij verstandig dat als de heer Schaddelee het hiermee eens is, hij de tekst op die manier aanpast.

De heer SCHADDELEE (ChristenUnie): Mijnheer de voorzitter! Volgens mij is een tekstaanpassing niet nodig en kan het college deze aanvaarden als een omarmde motie. In de motie staat 'zo snel mogelijk', maar over vier maanden moet de samenwerkingsagenda in de Staten liggen. Hoe veel sneller willen wij het hebben?

Mevrouw MAASDAM (gedeputeerde): Mijnheer de voorzitter! Daarmee zetten wij motie M90 in het perspectief van de samenwerkingsagenda.

De heer SCHADDELEE (ChristenUnie): Mijnheer de voorzitter! De landbouwcoaches komen terug in het perspectief van de samenwerkingsagenda. Dan trekken wij motie M90 terug en zullen deze opnieuw indienen bij de samenwerkingsagenda.

De VOORZITTER: Motie M90 is ingetrokken en maakt geen deel meer uit van de beraadslaging.

Mevrouw MAASDAM (gedeputeerde): Mijnheer de voorzitter! Dan motie M91, PAS op de plaats. Er is een advies geweest van de advocaat-generaal. De uitspraak van het Europese Hof verwachten wij in december. Als postpartners hebben wij vertrouwen in de PAS en gaan wij ons verhouden tot deze uitspraak. Daarmee ontraad ik deze motie, omdat deze oproept tot het direct stoppen met de vergunningverlening. Overigens stoppen wij met de vergunningverlening als de ontwikkelruimte op is. Dat is inherent aan het Programma Aanpak Stikstof.

De heer KRAAIJEVELD (D66): Mijnheer de voorzitter! Wij hebben artikel 47-vragen gesteld over het PAS. Waarom neemt u ons niet op een vertrouwelijke manier mee in de afwegingen om vergunningen uit te geven? In Noord-Brabant en Zuid-Holland worden verschillende infrastructurele projecten stil gelegd vanwege dit soort activiteiten. Ik snap de overwegingen van de PvdD wel. Wellicht is het waar als u zegt dat dit te ver gaat, maar neemt u ons dan wel mee in het hele verhaal dat daar speelt. Wat zijn de risico's voor de provincie als het besluit wordt genomen om geen economische vergunningen te verlenen?

Mevrouw MAASDAM (gedeputeerde): Mijnheer de voorzitter! Het doel van het PAS is tweeledig. Aan de ene kant is het doel het zorgen dat in de Natura 2000 de herstelmaatregelen komen die nodig zijn. Er zijn bronmaatregelen in het PAS om te zorgen dat de uitstoot van stikstof minder wordt. Aan de andere kant is het doel van het PAS om economische activiteit mogelijk te maken. Over de houdbaarheid van het PAS doet het Europese Hof in december een uitspraak. Ik ben bereid om u daarin nader en dieper mee te nemen in een andere setting. Een belangrijke vraag die u volgens artikel 47 heeft gesteld is of het een optie is om niet het 'wie het eerst komt wie het eerst maalt' principe toe te passen. Dat zijn zaken waarover wij met de PAS-partners met gedachten wisselen. Het is een afweging of je iets eerst meeneemt als het milieuvriendelijker is.

De heer KRAAIJEVELD (D66): Mijnheer de voorzitter! Ik ben blij met uw toezegging, maar ik heb nog een vraag. Kunt u de Staten vertellen wat de precieze risico's zijn?

Mevrouw MAASDAM (gedeputeerde): Mijnheer de voorzitter! Ik begrijp de vraag van de heer Kraaijeveld niet precies. Misschien kunnen wij dit tackelen door te zeggen dat wij op een ander moment hierover spreken.

De VOORZITTER: Wellicht is het goed om daarover na te denken.

Mevrouw KELLER (PvdD): Mijnheer de voorzitter! Ik heb een vraag over de uitspraak van de gedeputeerde: "Wij gaan ons verhouden naar de uitspraak van het Europese Hof in december." Kunt u dat nader toelichten?

Mevrouw MAASDAM (gedeputeerde): Mijnheer de voorzitter! De advocaat-generaal is positief, maar heeft een aantal kritische kanttekeningen. Hij geeft een advies en de echte uitspraak doet het Europese Hof in december. Dat is het officiële moment dat er een uitspraak over het PAS wordt gedaan. Daarop zullen wij wachten en daartoe zullen wij ons moeten verhouden. Het PAS is hele complexe problematiek en de heer Kraaijeveld weet daar meer van. Ik kan mij voorstellen dat het voor de Statenleden interessant is om in een informatiesessie hierin meegenomen te worden. Dat doe ik graag.

De heer WESTERLAKEN (CDA): Mijnheer de voorzitter! Ik heb nog een opmerking over het PAS. Het is prachtig om een advies van de advocaat-generaal toe te wijzen als uitspraak van het Europese Hof, maar dat is het niet. De gedeputeerde zegt terecht dat wij moeten wachten op de uitspraak van het Europese Hof om dan pas te handelen. Het risico om te handelen voor die tijd is dat je vervolgens problemen krijgt als je iets laat wat je had moeten doen.

De VOORZITTER: Dat is precies wat de gedeputeerde zojuist gezegd heeft.

Mevrouw MAASDAM (gedeputeerde): Mijnheer de voorzitter! Het aanbod voor een informatiesessie over het PAS staat. Gezien de complexiteit van het PAS is het interessant om hierover met elkaar te spreken.

Dan motie M92, dierenwelzijn. De PvdD heeft gelijk dat hierover in 2011 uitspraken zijn gedaan. Daarna is in de PRS/PRV het nodige geborgd over dierenwelzijn en onder welke condities tot uitbreiding kan worden gekomen. Ik doe de toezegging dat wij dit onderwerp meenemen in de samenwerkingsagenda en in ieder geval op het niveau van 2011 daarmee verder gaan. Daarmee moeten wij ons wel realiseren dat wij het een stukje breder maken. Ik kan instemmen met deze motie.

Dan motie M93, blijvend ruimte voor intensieve veehouderij. Hier wordt gevraagd om een constructieve bijdrage te leveren aan de verduurzaming van de niet-grondgebonden veehouderij; vrij vertaald is dat de intensieve veehouderij. Dit speelt nadrukkelijk een rol in de regiodeal FoodValley. Ik kan de toezegging doen dat wij daarnaar gaan kijken. Ik kan en wil deze ruimte niet garanderen, want dit is een uitkomst van het transitieproces. Daarmee geef ik een gedeeltelijke toezegging, maar kijk naar de regiodeal FoodValley. Daarin staat nadrukkelijk deze inzet benoemd.

De heer VAN MUILEKOM (PvdA): Mijnheer de voorzitter! Hoe kijkt u aan tegen de intensieve veehouderij? Wilt u dit zo veel mogelijk instandhouden en verduurzamen? De oproep wordt gedaan om een bijdrage te leveren. Welke bijdrage wilt u daarbij leveren?

Mevrouw MAASDAM (gedeputeerde): Mijnheer de voorzitter! In de Landbouwvisie is nadrukkelijk verwoord hoe wij tegen niet-grondgebonden veehouderij aankijken. In de PRV staan daarover nadrukkelijke uitspraken die herhaald worden in de Landbouwvisie. Daarin kan ik mij vinden. De inkrimping van de veestapel is geen doel op zich. De verduurzaming en circulariteit zijn het doel. Inkrimping kan daarvan een van de resultaten zijn. Wij willen dat niet uitsluiten.

De heer VAN MUILEKOM (PvdA): Mijnheer de voorzitter! In de motie staat: "Dragen het college op een constructieve bijdrage te leveren aan de verduurzaming van deze sector." Welke bijdrage is dat volgens u?

Mevrouw MAASDAM (gedeputeerde): Mijnheer de voorzitter! In de regiodeal FoodValley zijn wij nadrukkelijk bezig met de transitie in deze sector. O-gen heeft aangeboden om een gebiedsproces op gang te krijgen voor de verduurzaming van de intensieve veehouderij. Daartegen zeggen wij 'ja' en dat zal ik hier eveneens toezeggen. Dat vindt u terug in de Landbouwvisie.

De heer VAN MUILEKOM (PvdA): Mijnheer de voorzitter! Mag ik de heer Van Leeuwen vragen wat hij graag ziet dat de provincie bijdraagt aan het verduurzamen van de landbouw?

De heer P. VAN LEEUWEN (SGP): Mijnheer de voorzitter! Ik heb eerst een vraag aan de gedeputeerde. Daarna zal ik de vraag van de heer Van Muilekom beantwoorden. Ik ben het eens met de gedeputeerde dat verduurzaming vooropstaat. U wilt daaraan een bijdrage leveren, maar toch ontraadt u deze motie. Daarmee raadt u iets af waar u zelf voor bent, gezien uw beantwoording.

Mevrouw MAASDAM (gedeputeerde): Mijnheer de voorzitter! Het verschil is dat u aangeeft dat deze ruimte er altijd moet zijn. Daarmee omarmt u intensieve veeteelt. Wat ik nadrukkelijk zeg is dat wij een verduurzaming en circulariteit zoeken, waarbij de inkrimping van de veestapel geen doel op zich is, maar een resultaat kan zijn van dat proces.

De heer P. VAN LEEUWEN (SGP): Mijnheer de voorzitter! Als ik uw woorden goed begrijp en wij de motie veranderen in het verder circulair maken van de sector, dan gaat u daarmee akkoord.

De VOORZITTER: Wellicht is het beter om de tekst van deze motie eerst aan te passen.

Mevrouw MAASDAM (gedeputeerde): Mijnheer de voorzitter! Ik wil daar graag met een positieve blik naar kijken, maar ik moet eerst goed bekijken welke uitspraak wij wel of niet gaan doen.

De heer P. VAN LEEUWEN (SGP): Mijnheer de voorzitter! Ik heb nog een vraag van de heer Van Muilekom. U wilde weten welke bijdrage de provincie moet leveren. Dat is in de breedste zin van het woord. Als er een idee komt voor de verduurzaming in de sector, dan moet je daar altijd positief naar kijken. De SGP is voor circulariteit en verduurzaming. Daarom hebben wij deze motie ingediend. U had deze motie mede kunnen indienen, want dit is u op het lijf geschreven.

De heer VAN MUILEKOM (PvdA): Mijnheer de voorzitter! Wat is de constructieve bijdrage van de provincie? Denkt u aan geld, aan ruimtelijke mogelijkheden of aan advies?

De heer P. VAN LEEUWEN (SGP): Mijnheer de voorzitter! Laten wij beginnen met ruimhartig faciliteren. Als er dan meer geld nodig is, dan moeten wij daarover in gesprek gaan in de Staten.

De VOORZITTER: De gedeputeerde gaat door met de volgende motie.

Mevrouw MAASDAM (gedeputeerde): Mijnheer de voorzitter! De volgende motie is motie M97, menukaart FoodValley. Daarover hebben wij al vaker van gedachten gewisseld. In de commissie heb ik daarop al eerder een reactie gegeven. De werkwijze die uitgaat van de menukaart FoodValley en de gebiedsdialoog die daarin terugkomt is sympathiek. Echter, in de PRS staan uitspraken die verder gaan dan de uitspraken van de menukaart FoodValley. Daarbij gaat het over de eisen die wij stellen aan onder andere het dierenwelzijn. In de PRS staan 'en, en, en' eisen en in de menukaart staan 'of, of, of' eisen. Wij omarmen de werkwijze van de menukaart, maar dan moeten wij de PRV aanpassen en teruggaan op ons schreden bij de condities voor de uitbreiding van de hectares. Daarmee ontraad ik deze motie.

Daarmee heb ik de hele lijst moties besproken. Ik heb nog een lijst van de moties van de SP, maar deze zijn nog niet concreet ingediend.

De VOORZITTER: Deze moties worden in de tweede termijn ingediend.

Mevrouw MAASDAM (gedeputeerde): Mijnheer de voorzitter! Tot slot ga ik de vraag beantwoorden van D66 over de definitie van natuurinclusieve landbouw. In de Landbouwvisie zijn wij uitgegaan van de definitie zoals deze door het ministerie van Economische Zaken gehanteerd werd toen Landbouw daar nog zat. Uw voorstel is om de nieuwe definitie van het ministerie van LNV te gebruiken. Het is geen probleem om dat te doen.

De heer P. VAN LEEUWEN (SGP): Mijnheer de voorzitter! Ik heb een vraag over motie M97. U zegt dat de menukaart FoodValley 'of, of, of' eisen stelt en dat in de PRS 'en, en, en' eisen staan. Dat neem ik van u aan, maar wordt het met de eisen uit de PRS niet onmogelijk gemaakt om wat te doen? FoodValley werkt op dit ogenblik uitstekend. FoodValley is een provinciegrens overschrijdende regio. Moeten wij niet met Gelderland overleggen dat wij een eensluitende regelgeving in FoodValley hanteren?

Mevrouw MAASDAM (gedeputeerde): Mijnheer de voorzitter! Ik begrijp de vraag van de heer Van Leeuwen. Wij hanteren de PRV waarin wij dit in een afwegingen bij de herijking in 2016 nogmaals tegen het licht hebben gehouden. Toen hebben de Staten zich uitgesproken voor de 'en, en, en' eisen. Dat neem ik als referentie voor mijn reactie op deze motie.

De heer GERMS (VVD): Mijnheer de voorzitter! De gedeputeerde heeft nog niet gesproken over motie M99, over de termijnen van de pacht van de provinciale landbouwgronden.

Mevrouw MAASDAM (gedeputeerde): Mijnheer de voorzitter! Ik heb geen motie M99. U wel, want ik zie dat u mede-indiener hiervan bent. U wilt van een termijn van een jaar naar een termijn van zes jaar voor de verpachting van provinciale gronden. De gronden van de provincie verpachten wij voor een jaar. De afgelopen jaren hebben wij een proces doorlopen om de condities meer natuurinclusief te maken. Dit is een termijn van een jaar, omdat deze gronden voor ons instrumenten zijn om natuur te realiseren. In die zin staat daarop een verkoopdoelstelling. Dat betekent dat wij deze niet voor zes jaar kunnen verpachten. Overigens hebben de boeren na een jaar opnieuw een kans als zij op een stuk intekenen, maar deze niet krijgen. Met de doelstelling om die gronden te verkopen ten bate van de natuur, willen wij agrariërs niet afhankelijk maken van de gronden die de provincie in pacht uitgeeft. Wij willen wel dat de boeren tijdig helderheid krijgen. Dat is voor ons van belang. Daarmee hebben wij de termijn waarop zij helderheid krijgen over die pacht van een jaar nadrukkelijk naar voren geschoven en de communicatie daarover een enorme slag verbeterd. Daarmee ontraad ik deze motie.

De heer P. VAN LEEUWEN (SGP): Mijnheer de voorzitter! Ik kon niet goed verstaan wat u noemde over dat u niet mag verpachten voor de termijn van zes jaar.

Mevrouw MAASDAM (gedeputeerde): Mijnheer de voorzitter! Ik heb gezegd dat wij dat niet doen.

De heer P. VAN LEEUWEN (SGP): Mijnheer de voorzitter! Uit uw woorden begreep ik dat er een contract ligt waarin staat dat u het niet meerjarig mag verpachten.

Mevrouw MAASDAM (gedeputeerde): Mijnheer de voorzitter! Ik heb niet gezegd dat het niet mag. Als ik dat wel heb gedaan, dan heb ik dat niet bedoeld.

De heer P. VAN LEEUWEN (SGP): Mijnheer de voorzitter! Als u een stuk kale grond van jaar tot jaar verpacht, dan is er geen enkele agrariër die zich inspant om de structuur van die grond op peil te houden. Als de grond waar mogelijk voor een langere periode tot zes jaar verpacht kan worden, dan heeft de agrariër meer motivatie om wat aan de structuur van die grond te doen. Uit dat oogpunt is het duurzaam en circulair om de grond meerjarig te verpachten.

Mevrouw MAASDAM (gedeputeerde): Mijnheer de voorzitter! Dat sluit niet aan op de reden waarom wij deze gronden hebben. Deze hebben wij om onze natuuropgave te kunnen financieren. Daarop staat een verkoopdoelstelling. Als daarop een zesjarige pacht staat, dan kunnen wij dat geld zes jaar lang niet uitgeven. Dan zitten wij klem.

De heer P. VAN LEEUWEN (SGP): Mijnheer de voorzitter! Dat begrijp ik. Daarom zei ik "waar het mogelijk is." Dat beoogt de motie. De provincie heeft veel gronden al meer dan zes of tien jaar in haar bezit. Deze gronden hadden uitstekend kunnen dienen voor deze duurzame oplossing.

Mevrouw MAASDAM (gedeputeerde): Mijnheer de voorzitter! Dat gaat niet samen met de verkoopdoelstelling die op deze gronden staat. Wij hebben nadrukkelijk de beweging om eerder in het proces van de jaarlijkse verpachting met de agrariërs te communiceren.

De heer VAN MUILEKOM (PvdA): Mijnheer de voorzitter! In mijn eerste termijn heb ik een pleidooi gedaan voor hoe wij met een meer efficiënte manier kunnen omgaan met de POP-3 gelden. Vanuit de gebiedscommissies is de uitspraak gekomen om de POP-3 gelden te laten zitten en de middelen op een andere manier te besteden. Het is echter zonde om tientallen miljoenen euro's weg te laten lopen. Mijn vraag is om het gesprek te organiseren met de gebiedspartners hoe wij dat beter kunnen doen. Gaat u dat doen?

Mevrouw MAASDAM (gedeputeerde): Mijnheer de voorzitter! Wij gaan kijken hoe wij kunnen omgaan met de POP-3 gelden. Tot nu toe is de keuze gemaakt om alle gelden maximaal weg te zetten, omdat je met POP-3 een cofinanciering hebt staan: een dubbele euro in plaats van een enkele euro. Een van de resultaten uit de samenwerkingsagenda kan zijn dat wij ervoor kiezen om een enkele euro in te zetten in plaats van de dubbele. Daarin hebben wij nog iets te kiezen. Het is van belang dat wij richting POP-4 in de nieuwe GLB-periode lessen leren van het klem zitten van POP-3. Ik hoop dat wij daaruit brede lessen trekken.

De heer VAN MUILEKOM (PvdA): Mijnheer de voorzitter! Dus u gaat het gesprek aan hoe wij dat beter kunnen doen.

De VOORZITTER: Dank voor de eerste termijn van de gedeputeerde. Wij gaan over naar de tweede termijn van de Staten.

De heer SCHADDELEE (ChristenUnie): Mijnheer de voorzitter! Kunnen wij tien minuten schorsen zodat wij ons kunnen voorbereiden op de tweede termijn. Er is veel gezegd en dat moeten wij even verwerken.

De VOORZITTER: Als dat bijdraagt aan een verkorting van de tweede termijn, dan lijkt mij dat prima. Wij schorsen tien minuten. De vergadering is geschorst.

Schorsing van 21.11 uur tot 21.22 uur.

De VOORZITTER: Ik heropen de vergadering. Wij gaan over naar de tweede termijn van de Staten.

De heer GERMS (VVD): Mijnheer de voorzitter! Er is veel gesproken over de Landbouwvisie. Het houdt ons bezig. Wij focussen ons vervolgens op de samenwerkingsagenda. Uit de Staten zijn vragen gesteld om POP-3 meer toegankelijk te maken, zodat het men niet meer afschrikt. Daarover is geen enkel woord door de gedeputeerde gesproken. De Staten willen graag dat de agrarische innovatie meer begrijpelijk en toegankelijk wordt in de uitvoeringsregeling. Mede namens 50Plus, SP, CDA, D66, SGP en ChristenUnie dien ik hierover een motie in.

De heer VAN MUILEKOM (PvdA): Mijnheer de voorzitter! In de eerste termijn ben ik teruggekomen op de POP-3 gelden. Toen heeft de gedeputeerde de toezegging gedaan dat zij dit als zodanig zal oppakken. Was u niet tevreden met haar antwoord?

De heer GERMS (VVD): Mijnheer de voorzitter! Ik heb vanavond geen woord gehoord over POP-3.

De heer VAN MUILEKOM (PvdA): Mijnheer de voorzitter! Ik heb daarover een vraag gesteld en de gedeputeerde heeft daarop een antwoord gegeven.

De heer GERMS (VVD): Mijnheer de voorzitter! Ter bevestiging van haar toezegging ga ik deze motie indienen, want wij vragen een uitspraak richting POP-4.

De heer VAN MUILEKOM (PvdA): Mijnheer de voorzitter! Die uitspraak heeft de gedeputeerde in de eerste termijn gedaan.

De heer GERMS (VVD): Mijnheer de voorzitter! Ik ga deze motie indienen en wacht de reactie van de gedeputeerde af.

Motie M100 (VVD, 50Plus, SP, CDA, D66, SGP, ChristenUnie): agrarische innovatie (POP3) begrijpelijk en toegankelijk

Provinciale Staten van Utrecht, in vergadering bijeen op 24 september 2018, ter bespreking van de landbouwvisie 2018;

constaterende dat:

- *de provincie Utrecht samen met het "Europees Landbouwfonds voor Plattelandsontwikkeling" participeert in het PlattelandsOntwikkelingsProgramma (POP3);*
- *dit een programma betreft met als doel het stimuleren van innovatieve en milieuvriendelijke landbouw;*
- *de provincie Utrecht voornamelijk via dit programma subsidie op het gebied van landbouw verleend;*
- *op de expertmeeting van 3 september 2018 door diverse aanwezigen werd verkondigd dat het aanvragen van een POP-3 subsidie in de provincie Utrecht ingewikkeld is;*
- *de onzichtbaarheid van bestaande subsidieregelingen reeds als zwakte van het ecosysteem van de regio Utrecht is benoemd door PWC in maart 2018 (stuk behorende bij vergadering commissie MME 25 juni 2018);*

overwegende dat:

- *het volstrekt onwenselijk is als partijen waarvoor een subsidieregeling bedoeld is deze als ingewikkeld en daarmee onvoldoende toegankelijk ervaren;*
- *participatie van agrarische bedrijven essentieel is om de landbouwtransitie te kunnen maken die is beoogd in de landbouwvisie;*

verzoeken het college om:

- *onder agrariërs te inventariseren wat maakt dat het indienen van een POP3-subsidie aanvraag als ingewikkeld wordt ervaren;*
- *de tekst en uitleg op de website <https://www.provincie-utrecht.nl/loket/subsidie/> en/of het www.pop3-webportal.nl wat is bedoeld om een aanvraag in te kunnen dienen voor een POP3-subsidie en/of in de toekomst een POP4-subsidie duidelijker, gebruiksvriendelijker en overzichtelijker te maken;*
- *zich hierbij te laten inspireren door andere provincies, zoals bijvoorbeeld de website www.snn-nl.nl, met als doel de mogelijkheden voor subsidie en de procedure daartoe meer begrijpelijk en overzichtelijk te maken, daarmee de drempel voor het indienen van een innovatie- of transitie-subsidieaanvraag te verlagen en de toegankelijkheid voor agrariërs te vergroten.*

En gaan over tot de orde van de dag.

De VOORZITTER: De motie is voldoende ondertekend en maakt deel uit van de beraadslaging. De motie kan worden vermenigvuldigd en rondgedeeld.

De heer WESTERLAKEN (CDA): Mijnheer de voorzitter! Wij zijn verheugd met de mededeling van de gedeputeerde dat de Stichtse Heerlijkheid waarschijnlijk werkelijkheid zal worden. Ik wil de indieners van de motie over de 10% regionale productie oproepen om de koppen bij elkaar te steken om te kijken hoe wij deze motie beter kunnen maken in het belang van de regionale landbouw. Daartoe doen wij een concrete poging met motie M101, appelsap. Ik vraag de Staten om een uitspraak te doen om voortaan tijdens de Statenvergadering geen sinaasappelsap meer te schenken, maar in de regio geproduceerde troebele appelsap.

Motie M101 (CDA, SGP, ChristenUnie): appelsap schenken

Provinciale Staten van Utrecht, in vergadering bijeen op 24 september 2018;

gehoord de beraadslagingen over de Landbouwvisie 2018;

constaterende dat:

- *in de Landbouwvisie een aanzet wordt gegeven voor een transitie naar een meer regionale landbouw;*
- *in statenvergadering tot nog toe sinaasappelsap wordt geschonken;*

overwegende dat:

- *de provincie gehouden is het goede voorbeeld te geven;*
- *een glas sinaasappelsap volgens de gezondheidsraad net zo slecht is als een glas cola;*
- *het schenken van appelsap regionale afname mogelijk maakt;*
- *troebele appelsap een hogere concentratie aan voedingsvezel bevat dan heldere appelsap;*

spreken uit dat:

voortaan tijdens statenvergadering geen sinaasappelsap meer wordt geschonken, maar in de regio geproduceerde troebele appelsap.

En gaan over tot de orde van de dag.

De VOORZITTER: De motie is voldoende ondertekend en maakt deel uit van de beraadslaging. De motie kan worden vermenigvuldigd en rondgedeeld.

De heer VAN MUILEKOM (PvdA): Mijnheer de voorzitter! In het debat zijn veel moties behandeld. Het is mij opgevallen dat de gedeputeerde het goed vindt dat elk onderwerp dat door de diverse Statenfracties is aangesneden aandacht krijgt in de samenwerkingsagenda, dat het verder uitgewerkt moet worden, dat er mitsen en maren zijn en wij over doelen moeten nadenken. Ik doe de oproep om alle moties aan te nemen, naast het aantal moties dat onhandig is. Blijkbaar moeten er nog veel zaken uitgewerkt worden in de samenwerkingsagenda. Daarmee maken de Staten duidelijk wat er in de samenwerkingsagenda aan bod moet komen. Dat wil de PvdA graag doen samen met de partners in de provincie.

Mevrouw BROERE (PVV): Mijnheer de voorzitter! Ik heb een paar vragen gesteld in de eerste termijn, met name over de Landbouwvisie die 32 jaar vooruit ziet. Vanavond heb ik hierover nog meer twijfels gekregen. Is erover nagedacht dat dit onhaalbaar is? Tien jaar vooruit zien is al erg ver, horen de wat er vanavond gezegd is. Ik hoor graag een reactie van de gedeputeerde.

Er komt een groot onderzoek naar de bevolkingsgroei. Wat is de impact daarvan op onze landbouw? Volgens de minister van Landbouw mag het 11% duurder worden, maar het eten wordt al 3% duurder. Heeft de gedeputeerde enig idee wat de impact daarvan is op ons koopgedrag en op de boeren? Dat wordt allemaal over het hoofd gezien.

Wij blijven de Landbouwvisie vasthouden tot 2050. Dat is nog 32 jaar. Ik weet niet of u zich 32 jaar terug kunt herinneren, maar toen zag de wereld er heel anders uit. Blijf reëel en ga niet verder dan tien jaar.

Mevrouw NOORDENBOS (SP): Mijnheer de voorzitter! Ik heb nog een aantal moties. Van de motie M105, universiteit in Wageningen voor regionale landbouw, hebben wij het dictum veranderd naar: "De universiteit van Wageningen meer in te zetten voor het ontwikkelen van de regionale landbouw, zoals het project 'Echt Overijssel'". Dat is een project dat in Overijssel op het gebied van regionale landbouw is uitgevoerd een aantal jaar geleden.

Motie M105 (SP): universiteit in Wageningen voor regionale landbouw

Provinciale Staten van Utrecht, in vergadering bijeen op 27-09-2018, aan de orde hebbende het statenvoorstel Landbouwvisie 2018-2050;

constaterende dat:

- *onze universiteit in Wageningen steeds meer een gesubsidieerd onderzoekslaboratorium voor de voedselmultinationals is;*
- *de onderzoeken van de universiteit niet leiden naar innovatieve regionale landbouw in onze provincie;*

overwegende dat:

- *regionale en kleinschalige circulaire landbouw een van de doelstellingen van de Landbouwvisie is;*
- *de universiteit van Wageningen hierbij meer betrokken kan worden;*

dragen het college op:

de universiteit van Wageningen meer in te zetten voor het ontwikkelen van de regionale landbouw, zoals het project 'Echt Overijssel'.

En gaan over tot de orde van de dag.

De tweede motie is motie M104, heldere doelen in de Landbouwvisie.

Motie M104 (SP): heldere doelen in de Landbouwvisie

Provinciale Staten van Utrecht, in vergadering bijeen op 27 september 2018, aan de orde hebbende het statenvoorstel Landbouwvisie 2018-2050;

constaterende dat:

- *de doelen in de Landbouwvisie niet helder gesteld worden;*
- *er geen minimale aantallen, procenten, genoemd worden;*

overwegende dat:

- *niemand hierdoor weet waar de gedeputeerde over 32 jaar uit wil komen;*
- *we hierdoor geen adequaat uitvoeringsprogramma kunnen maken;*

dragen het college op:

in de uitvoeringsagenda de volgende zaken op te nemen:

- *hoeveel procent van de voedselvoorziening we regionaal willen regelen in 2050;*
- *hoeveel procent circulaire landbouw er in 2050 is;*
- *hoeveel procent bedrijven natuurinclusief zullen zijn;*
- *welke regels er gaan gelden voor kunstmest en pesticiden.*

En gaan over tot de orde van de dag.

De derde motie is motie M103 Het belang van kinderboerderijen. Deze motie is medeondertekend door de VVD en de SGP.

Motie M103 (SP, VVD, SGP): het belang van kinderboerderijen

Provinciale Staten van Utrecht, in vergadering bijeen op 27-09-2018, aan de orde hebbende het statenvoorstel Landbouwvisie 2018-2050;

constaterende dat:

- *in de Landbouwvisie staat dat we inwoners van de steden en dorpen meer inzicht willen geven in boerenbedrijvigheid;*
- *er veel kinderboerderijen in wijken en dorpen zijn, die deze taak met verve vervullen;*

overwegende dat:

deze kinderboerderijen het geregeld erg moeilijk hebben om het hoofd boven water te houden;

dragen het college op:

- *te onderzoeken wat het belang van kinderboerderijen is voor het bereiken van onze doelen in de Landbouwvisie;*
- *in kaart te brengen hoe het met de kinderboerderijen gaat in de provincie Utrecht;*
- *een plan maken om de kinderboerderijen indien nodig te ondersteunen;*
- *en te onderzoeken hoe kinderboerderijen kunnen bijdragen aan kennis van de boerderij van kinderen (uit de stad).*

En gaan over tot de orde van de dag.

Tot slot de aangepaste motie M102, Landbouwvisie geen papieren droom, maar werkelijkheid. Veel boeren in onze provincie zijn afhankelijk van de voedsel- en veevoerindustrie. Regionale, natuurinclusieve en biologische landbouw komen hierdoor moeilijker van de grond. In het dictum staat: "Dragen het college op het dilemma te bespreken in het uitvoeringsprogramma en te zoeken naar innovatieve oplossingen, zodat onze landbouwvisie niet alleen een stuk papier is, maar ook realiteit wordt."

Motie M102 (SP): Landbouwvisie geen papieren droom, maar werkelijkheid

Provinciale Staten van Utrecht, in vergadering bijeen op 27-09-2018, aan de orde hebbende het statenvoorstel Landbouwvisie 2018-2050;

constaterende dat:

- *veevoeder-, voedselverwerkings- en supermarktmultinationals gericht zijn op specialisatie in de landbouw en vergroting van de boerenbedrijven;*
- *winstmaximalisatie hierbij leidend is;*
- *verbeteren van ons milieu, dierenwelzijn, gezonde voeding en het voortbestaan van onze boeren in de provincie Utrecht hierbij van ondergeschikt belang zijn;*

overwegende dat:

- *veel boeren in onze provincie afhankelijk zijn van bovengenoemde voedsel- en veevoerindustrie;*
- *regionale, natuurinclusieve en biologische landbouw hierdoor moeilijker van de grond komt;*

dragen het college op:

dit dilemma te bespreken in het uitvoeringsprogramma en te zoeken naar innovatieve oplossingen, zodat onze Landbouwvisie niet alleen een stuk papier is, maar ook realiteit wordt.

En gaan over tot de orde van de dag.

De VOORZITTER: De moties zijn voldoende ondertekend en maken deel uit van de beraadslaging. Ze kunnen worden vermenigvuldigd en rondgedeeld.

Mevrouw KOTKAMP (GroenLinks): Mijnheer de voorzitter! Door sommige antwoorden op reacties van de gedeputeerde ben ik wat in verwarring gebracht. Daardoor heb ik de antwoorden op mijn vragen die ik in de eerste termijn heb gesteld niet gehoord, met name over de relatie tussen de Landbouwvisie, de samenwerkingsagenda, de PRS/PRV en de AVP. Hoe krijgen deze bouwstenen hun vertaalslag in de Omgevingsvisie? Wat ons betreft staan daarin tegenstrijdigheden. Er staan bepaalde dingen in de Landbouwvisie die een ruimer kader lijken te hebben dan wat op dit moment in de PRS/PRV staat. Hoe verhouden deze twee zich tot elkaar en wat is leidend bij de vertaalslag naar de Omgevingsvisie?

De heer SCHADDELEE (ChristenUnie): Mijnheer de voorzitter! Soms is het goed om in de schorsing alles wat er gezegd is op je in te laten werken. Het is al later op de avond en de tweede vergaderavond van deze week. Laat ik beginnen met het benoemen van de successen van dit debat. Allereerst zijn wij blij dat wij de samenwerkingsagenda in PS gaan vaststellen en dat de gedeputeerde de ambitie heeft om dat voor de verkiezingen te doen. Als zij onze hulp nodig heeft, dan mag zij ons thuis bellen. Wij helpen haar graag om te zorgen dat het gaat lukken voor de verkiezingen. Dat zal een enorme klus worden. Zet hem op!

Het tweede succes is dat onze motie van de landbouwcoaches is overgenomen en dat wij deze in de samenwerkingsagenda terug gaan zien.

Dan kom ik bij het tweede deel en dat is het ongemak. De grote vraag die namelijk boven dit debat blijft hangen is: hoe dan? Er zijn veel moties en amendementen ingediend die dat concreet willen maken. Deze noemen een percentage van 10% of komen met troebele appelsap. Dat zijn allemaal pogingen om concreet te maken wat wij willen. Wij kunnen wel tien keer zeggen dat wij de transitie naar duurzame landbouw willen maken, maar met zeggen maken wij hem niet. Daaraan moeten wij midden hangen. Dat is de grote uitdaging waarvoor wij staan. Om die reden hebben wij een ambitie op de regionale voedselmarkt op een andere manier geformuleerd in een motie. Daarin wordt de 10% gekoppeld aan lokaal geproduceerde producten met de ambitie om de ketens korter te maken. Deze wordt mede-ingediend door GroenLinks en de PvdA.

De VOORZITTER: Is dit een aanvullende motie of komt deze in plaats van de andere motie?

De heer SCHADDELEE (ChristenUnie): Mijnheer de voorzitter! Het is de eerder ingediende motie, maar om verwarring te voorkomen is het beter om deze opnieuw in te dienen.

Motie M106 (ChristenUnie, GroenLinks, PvdA): ambitie regionale voedselmarkt

Provinciale Staten van Utrecht, in vergadering bijeen op 24 september 2018, ter bespreking van de Landbouwvisie Provincie Utrecht 2018;

constaterende dat:

- *de transitie van de landbouw fors wordt gestimuleerd door kortere ketens en rechtstreekse relaties tussen boeren en burgers;*
- *de voorliggende Landbouwvisie geen duidelijke ambitie neerzet voor de vorming van regionale voedselmarkten;*

overwegende dat

partners van de provincie aandringen op het formuleren van een duidelijke doelstelling;

verzoeken het college van Gedeputeerde Staten:

in het uitvoeringsprogramma van de Landbouwvisie te werken met de ambitie dat in 2030 bij zoveel mogelijk lokaal geproduceerde producten minstens 10 procent binnen de eigen regio wordt afgezet.

En gaan over tot de orde van de dag.

De heer SCHADDELEE (ChristenUnie): Mijnheer de voorzitter! Dan hebben wij nog een concrete vraag. Wij gaan de komende vier maanden alle partners opnieuw consulteren om tot samenwerking te komen. Met wie gaan wij dat doen? Wie gaan wij erbij betrekken om tot die samenwerkingsagenda te komen? De LTO is een aantal keren benoemd. Dat is prima, want dat is een vertegenwoordiger van veel ondernemers in deze sector. Wij moeten wel oppassen dat wij tussen alle geluiden van LTO door onze eigen koers blijven varen. Het is goed om in ons achterhoofd te houden dat LTO landelijk heel positief was over de reeds veel concretere Landbouwvisie van het Rijk.

Wij zijn teleurgesteld over de reactie van de gedeputeerde op de motie M94, rendabele landbouw die wij met de SGP en PVV hebben ingediend. De gedeputeerde en veel ondernemers uit het veld zeggen steeds dat je niet groen kunt zijn als je rood staat. Dat is wat wij willen koppelen. Ondernemers in de landbouwsector moeten maatschappelijk verantwoord gedrag vertonen, maar het zijn ondernemers. Wij kunnen niet van hen verwachten dat zij voor niks zorgen dat de bijen en bloemen blijven gedijen en dat zij de kant van duurzame landbouw opgaan. Wij moeten concreet met hen in gesprek over welke boer zij bij welke vis willen. Dat is het enige dat wij in deze motie vragen. Als u herhaalt: "Je kunt niet groen zijn als je rood staat", dan kunnen wij er niet omheen om deze motie te omarmen. Anders dan blijft dat een loze opmerking. In motie M94 gaat het over het koppelen van maatschappelijke opgaven aan concrete kaders.

De VOORZITTER: Motie M89 is ingetrokken en maakt geen deel meer uit van de beraadslaging. De motie M106 is voldoende ondertekend en maakt deel uit van de beraadslaging. De motie kan worden vermenigvuldigd en rondgedeeld.

Mevrouw KELLER (PvdD): Mijnheer de voorzitter! Ik heb direct een vraag aan de gedeputeerde. Zij zei zojuist dat zij motie M92, dierenwelzijn, omarmt. Bedoelt zij daarmee dat zij de motie overneemt? In de eerste termijn hebben wij gevraagd om een reflectie op de adviezen van de Rli en de SER over het terugbrengen van de omvang van de landbouwoppervlakte en de dieren aantallen. De gedeputeerde heeft gezegd dat zij daarvoor geen instrumenten heeft. Zou de gedeputeerde deze instrumenten wel willen hebben?

Daarnaast komen de adviezen volgens GS tot uiting in de Landbouwvisie van minister Schouten. Is de gedeputeerde bereid hierover met de minister en in IPO-verband het gesprek aan te gaan?

De heer P. VAN LEEUWEN (SGP): Mijnheer de voorzitter! De SGP is blij dat de gedeputeerde enkele moties van de SGP positief heeft benaderd. Tegelijkertijd vind ik de argumenten tegenover de overige moties niet erg sterk. Laat ik deze langs lopen.

Ten eerste motie M98, asbest eraf, zonnepanelen erop. Volgens de gedeputeerde komt deze motie te vroeg. Ik weet niet of de gedeputeerde het weet, maar er liggen duizenden daken in onze provincie vol met asbest. Deze moeten in 2024 schoon zijn, want anders gaat de provincie dat veel handhavingsgeld kosten. Wij moeten bovendien nog grote slagen maken in de zonne-energie, terwijl er nog duizenden daken liggen zonder zonnepanelen. Het is onbegrijpelijk dat de gedeputeerde zegt dat deze motie te vroeg komt. Deze motie komt eigenlijk te laat. Wat ons betreft moeten wij doorpakken.

Dan motie M94, rendabele landbouw. Het college heeft de motie niet goed begrepen. Wij zeggen niet dat de provincie met een grote zak geld moet komen voor de landbouw, maar dat de provincie duidelijk moet maken welke bedragen vanuit de provincie beschikbaar worden gesteld tegenover de extra opdrachten aan de landbouw. Dat lijkt ons in lijn met de uitspraak van de gedeputeerde: "Je kunt niet groen zijn als je rood staat."

Amendement A29 is eveneens niet goed begrepen. Ik zal het nog een keer uitleggen. Varkenspoten en varkensoren verkopen wij niet in Lopik, maar in het buitenland. Om afvalbergen en reststromen te voorkomen zullen wij kringlopen internationaal moeten sluiten. Hetzelfde geldt voor motie M93. De

provincie wordt opgeroepen een bijdrage te leveren aan het verder verduurzamen van de intensieve veehouderij. Dat gaat een stapje te ver volgens de gedeputeerde. Daar begrijp ik niks van. Dan motie M97. Daarvoor had de gedeputeerde dezelfde argumentatie dat deze een stapje te ver gaat. De PRS/PRV gaat verder, maar de menukaart zorgt ervoor dat een agrariër flink kan investeren in een bepaald positief aspect. Dat draagt meer bij dan een versnipperde verbetering op diverse punten.

Ik hoop dat de gedeputeerde haar advies op onze moties en amendementen kan heroverwegen of dat zij met betere argumenten kan komen. Ik vind het jammer dat onze moties met dit soort argumenten van tafel worden geveegd. Echter, om een goed gebaar te doen naar de gedeputeerde hebben wij de motie M99, gezonde landbouwbodem, in overleg aangepast. Ik zal het dictum voorlezen: "Dragen het college op het provinciale prachtbeleid zodanig aan te passen dat de termijn van 1 jaar wordt losgelaten en waar mogelijk wordt gewerkt met een flexibele termijn, bijvoorbeeld van 6 jaar." De gedeputeerde zal hierop zeggen: "Ik omarm de motie."

De VOORZITTER: Als mevrouw Hoek geen behoefte heeft aan een tweede termijn, dan zijn wij door de tweede termijn van de Staten heen. Dan is er bij het college behoefte om te schorsen en alles op een rijtje te leggen. Ik schors voor tien minuten. De vergadering is geschorst.

Schorsing van 21.43 uur tot 21.54 uur.

De VOORZITTER: Ik heropen de vergadering. Voor wij overgaan naar de tweede termijn van het college, geef ik de heer Van Leeuwen de gelegenheid om iets te zeggen over motie M97.

De heer P. VAN LEEUWEN (SGP): Mijnheer de voorzitter! Het dictum van motie M97 is wat aangepast. Wij hebben 'werkwijze' doorgestreept en daarvoor in de plaats gezet: "de positieve ervaringen van de Menukaart in ieder geval voor het oosten van de provincie mee te nemen bij de op te stellen Omgevingsvisie." Daarmee zijn wij de gedeputeerde dermate tegemoet gekomen dat zij hier volmondig ja tegen kan zeggen.

Motie M97a (SGP, PvdA): Menukaart FoodValley

Provinciale Staten van Utrecht, in vergadering bijeen op 24 september 2018;

gehoord de beraadslagingen over de Landbouwvisie 2018;

constaterende dat:

- *in de Landbouwvisie is opgenomen dat 'we positief staan ten opzichte van de Menukaart wat betreft het mogelijk maken van ontwikkelingen in combinatie met kwaliteitsverbetering, de ruimte voor maatwerk met tegenprestaties en vooral het betrekken van de omgeving via een gebiedsdialog';*
- *de PRV een adequate toepassing van de Menukaart in de weg staat;*

overwegende dat:

- *via de Menukaart die problemen worden aangepakt die het meest urgent zijn in een specifieke casus;*
- *via de Menukaart een eerlijke verhouding is tussen lasten en baten van een investering voor een agrariër;*
- *de regio FoodValley valt onder twee verschillende provincies, waarbij verschillende regels gelden;*

dragen het college op:

de positieve ervaringen van de Menukaart in ieder geval voor het oosten van de provincie mee te nemen bij de op te stellen Omgevingsvisie.

En gaan over tot de orde van de dag.

De VOORZITTER: Motie M97 is ingetrokken en vervangen door motie M97a. De motie is voldoende ondertekend en maakt deel uit van de beraadslaging. De motie kan worden vermenigvuldigd en rondgedeeld.

Ik geef het woord aan de gedeputeerde.

Mevrouw MAASDAM (gedeputeerde): Mijnheer de voorzitter! Ik begin bij motie M100, agrarische innovatie (POP-3) begrijpelijk en toegankelijk. De heer Van Muilekom en ik hebben in de eerste termijn van gedachten gewisseld. Deze motie is in lijn met wat daar gewisseld is en door mij is toegezegd. Dan rest mij niks anders dan te zeggen dat ik mij kan vinden in deze motie.

Door het CDA is de motie M101, appelsap, ingediend. Ik kan hierover mijn persoonlijke mening geven, namelijk dat ik de troebele appelsap lekker vindt. Ik laat deze echter aan uw Staten om daarover een uitspraak te doen. Het gaat erover wat u bij uw Staten als drinken wilt hebben. Ik vind het overigens wel een sympathieke motie.

Dan heeft GroenLinks nog vragen gesteld. Ik begreep dat er inmiddels helderheid is over de AVP, maar er blijft een vraag liggen over de Omgevingsvisie. GroenLinks constateert dat er tegenstrijdige zaken zouden staan in de Landbouwvisie ten opzichte van de huidige PRS/PRV. Ik kan GroenLinks geruststellen, want dat klopt niet. Wij gaan uit van de huidige PRS/PRV. Dan de vraag hoe het een en ander in de Omgevingsvisie landt. Daar gaan de verschillende bouwstenen de confrontatie met elkaar aan. De eerste discussie daarover krijgt u als u kijkt naar het koersdocument en de richtinggevende uitspraken die binnenkort op tafel liggen. Wat in de Landbouwvisie staat is vanuit de landbouw gereedeneerd richting de Omgevingsvisie. Daar zullen de verschillende belangen de confrontatie met elkaar aangaan. Er is op dit moment heel nadrukkelijk geen tegenstrijdigheid tussen wat er in de Landbouwvisie staat en in de PRS/PRV.

De ChristenUnie heeft motie M106, ambitie regionale voedselmarkt, ingediend. Ik heb een krul door deze motie gezet. Volgens mij is de formulering van deze motie zodanig dat wij daarmee uit de voeten kunnen. Het CDA bood nog aan om de discussie aan te gaan, maar met deze motie hebben wij dit op de goede manier beslecht met elkaar.

De ChristenUnie heeft gevraagd hoe wij verder gaan en welke 'stakeholders' wij betrekken in het vervolgproces. Dat is afhankelijk van de onderwerpen waarover wij spreken. Relevante 'stakeholders' zullen wij laten meepraten. Als het over bodemdaling gaat zijn er andere problemen aan de orde dan wanneer wij over de gebieden in het oosten van de provincie spreken. Daar zullen de verschillende 'stakeholders' die op dat moment van belang zijn bij betrokken worden. Dit zijn de 'stakeholders' die voor ons medebepalend zijn voor het realiseren van de doelen.

De heer SCHADDELEE (ChristenUnie): Mijnheer de voorzitter! Dat is mooi en logisch, maar is het voor de gedeputeerde mogelijk om ons daarin inzicht te geven of als een bijlage aan de samenwerkingsagenda toe te voegen wie geconsulteerd zijn? Dan kunnen wij duiden wie er betrokken zijn, want wij worden soms door partijen benaderd. Dat maakt het voor ons makkelijker om dat te checken.

Mevrouw MAASDAM (gedeputeerde): Mijnheer de voorzitter! Dat vind ik een prima voorstel. Ik beloof u dat ik alles doorloop. Als ik dat niet helemaal naar de grootte van de fractie doe, dan moet u mij dat vergeven. Dan kom ik bij de vragen van de PvdD, want deze zijn in de eerste termijn niet beantwoord. Een basisvraag was of ik de motie overneem. Het antwoord daarop is ja. De andere vraag is een reactie op de adviezen van de Rli. Een instrument dat moet sturen op de dierenaantallen, is een instrument dat niet bij de provincie ligt, maar bij het Rijk. De vervolgvraag was welke instrumenten ik zou willen hebben. Ik heb de instrumenten geschetst die ik ter beschikking heb. Deze zitten in de AVP, waarin wij stimulering kunnen neerzetten. Wij gaan in gesprek hoe wij dat beter kunnen doen, onder andere met de POP-3 middelen. Daarnaast hebben wij de regelgeving in de PRS/PRV. Daarover heb ik het nodige net aangekend. Volgens mij heb ik daarmee de vragen van de PvdD beantwoord.

Dan loop ik langs de verschillende moties en kom ik op de vragen van de PVV. Als eerste motie M94, rendabele landbouw. Gezien de discussie die wij voerden in de eerste termijn heb ik nogmaals naar de gegevens gekeken. Als ik in de motie mag lezen dat 'uitvoeringsagenda' wordt vervangen door 'samenwerkingsagenda' en dat 'tegenover' wordt vervangen door 'en', dan staat er "Wij dragen het college op in de samenwerkingsagenda concreet te maken welke bijdragen vanuit de provincie staan en welke inspanningen vanuit de sector." Dan staan wij niet meer tegenover elkaar. Als ik deze motie zo kan lezen dan ga ik daarmee akkoord.

De VOORZITTER: Motie M94 gaan wij niet opnieuw printen. U mag zelf deze aanpassing maken. Het woord 'tegenover' wordt vervangen door 'en'.

Mevrouw MAASDAM (gedeputeerde): Mijnheer de voorzitter! En 'uitvoeringsprogramma' is 'samenwerkingsagenda'.

Dan motie M93 blijvende ruimte voor intensieve veehouderij. Daarvan doet de SGP het aanbod om in plaats van 'er ruimte blijft voor veehouderij' er 'er ruimte is voor veehouderij' van te maken. Wij kunnen het met elkaar eens zijn dat in het oosten van de provincie deze ruimte er is. Ik kan geen uitspraken doen of dit er in 2050 nog steeds is. Als deze motie over dit moment gaat, dan ga ik daarmee akkoord. Wij kunnen ons vinden in wat u het college opdraagt.

De heer P. VAN LEEUWEN (SGP): Mijnheer de voorzitter! Wij hebben erover gesproken om het te veranderen in 'er ruimte is voor de veehouderij'. Die aanpassing hebben wij echter niet gemaakt, want dan had ik dit moeten melden in mijn tweede termijn. Dat heb ik bewust niet gedaan.

Mevrouw MAASDAM (gedeputeerde): Mijnheer de voorzitter! Mag ik het dan wel zo lezen? Als dat akkoord is, dan kan ik daarin meegaan.

De heer P. VAN LEEUWEN (SGP): Mijnheer de voorzitter! Wij willen de tekst houden zoals in de motie staat.

Mevrouw MAASDAM (gedeputeerde): Mijnheer de voorzitter! Dan hebben wij een interpretatieverschil op de woorden 'is' en 'blijft'. Het is jammer dat het op een woord blijft hangen, maar advies blijft dan zoals het eerst was.

Dan de motie M99a, gezonde landbouwbodem, over het verpachten. Hiervan luidt het dictum: "Het provinciale pachtbeleid zodanig aan te passen dat de termijn van 1 jaar wordt losgelaten en waar mogelijk wordt gewerkt met een flexibele termijn, bijvoorbeeld 6 jaar." Omdat daar 'waar mogelijk' en 'flexibel' staat, zal ik kijken naar de mogelijkheden die er zijn. Daarmee kunnen wij elkaar daarin vinden.

De PVV heeft vragen gesteld over de termijn van 30 jaar. Ik heb gezegd dat wij in de samenwerkingsagenda tussendoelen gaan stellen. Een transitie duurt lang, minstens een generatie. Vandaar de blik op 2050. Onze Omgevingsvisie kent eveneens de blik op 2050 en landelijk zie je deze termijn bij ontwikkelingen in de fysieke leefomgeving. Vandaar dat wij 2050 in de focus hebben.

De PVV heeft gevraagd of de bevolkingsgroei heeft meegespeeld bij het opstellen van de Landbouwvisie. Daarop is het antwoord nee. De bevolkingsgroei zal impact hebben op de transitie, maar de doelen die wij gesteld hebben zijn kwalitatief.

Tot slot de vraag van de PVV over de btw-verhoging. Deze heeft impact op het koopgedrag. Daarop heeft de provincie geen invloed. Dat betekent niet dat de boeren al dan niet een eerlijke prijs kunnen krijgen. Dat staat los van de discussie over de btw.

Dan de moties van de SP. Motie M105, universiteit in Wageningen voor regionale landbouw: daaruit heeft u de zin 'minder winst voor multinationals' gehaald. Deze motie is overbodig. De Wageningen Universiteit is al een van de kennisinstellingen die wij volop benutten voor meer duurzame landbouw. Zij is een belangrijke partner bij de regiodeal FoodValley. In die zin is deze motie overbodig.

Mevrouw NOORDENBOS (SP): Mijnheer de voorzitter! Ik vind niet dat deze motie overbodig is, want de regiodeal gaat over regionale economie. Dat is heel wat anders dan regionale landbouw. Dat is waarmee wij de Wageningen Universiteit aan het werk willen zetten.

Mevrouw MAASDAM (gedeputeerde): Mijnheer de voorzitter! De regiodeal FoodValley is een van de voorbeelden. Wij hebben de Wageningen Universiteit al breder geconsulteerd en betrokken bij onze Landbouwvisie.

Mevrouw NOORDENBOS (SP): Mijnheer de voorzitter! Wij willen graag dat de universiteit aan de slag gaan met de regionale landbouw, omdat de voedselmultinationals op dat punt minder enthousiast zijn.

Mevrouw MAASDAM (gedeputeerde): Mijnheer de voorzitter! Ik ben helder geweest hoe ik deze motie waardeer. Wij werken al samen met de Wageningen Universiteit. De contradictie die ik hoor ten aanzien van de winst van de multinationals om daar een andere focus op te geven, die deel ik niet. Wij werken al samen met de universiteit.

Dan kom ik bij de motie M104, heldere doelen in de Landbouwvisie. Daarin worden verschillende vragen neergelegd. Deze zal ik langslopen. Ten eerste de vraag hoeveel procent van de voedselvoorziening wij regionaal willen regelen in 2050. Wij zijn een aanjager. Er wordt strakt een motie aangenomen met een concreet percentage. Die motie omarm ik. Zoals het hier staat gaat het een stap te ver. De tweede vraag is hoeveel procent van de circulaire landbouw er is in 2050. Hiervan is geen concrete prognose te geven. Wij gaan concrete afspraken maken in de samenwerkingsagenda over acties in het proces dat wij gaan doorlopen. Hetzelfde geldt voor de derde vraag over natuurinclusieve landbouw. De laatste vraag is welke regels er gaan gelden voor kunstmest en pesticiden. Dat zijn regels die door de EU en het Rijk worden vastgesteld. Daarmee moet ik de motie ontraden. Bij de eerste vraag maak ik de kanttekening dat er een motie ligt over de 10% die ik wel omarm.

De heer SCHADDELEE (ChristenUnie): Mijnheer de voorzitter! Ik heb een vraag over motie M104. Kennelijk lezen wij deze motie anders. In onze fractie is deze motie gelezen als een onderdeel van de boodschappenlijst waarmee de gedeputeerde de komende maanden op pad gaat. Het is een opsomming van zaken die letterlijk in de Landbouwvisie staan, namelijk dat er concrete maatregelen komen voor circulaire landbouw en de voedselvoorziening en over natuurinclusiviteit. Waar zit de moeite van de gedeputeerde?

Mevrouw MAASDAM (gedeputeerde): Mijnheer de voorzitter! Ik vraag mij af of je in het transitieproces concreet kunt zeggen hoeveel procent circulair en natuurinclusief is. Ondernemers maken hun eigen keuzes. Wij zijn het erover eens dat wij deze ontwikkeling gaan aanjagen en afspraken maken hoe wij daar komen en welke acties daarbij horen. Het concreet benoemen van de procenten in 2050 bereikt het doel niet richting circulaire en duurzame landbouw.

De heer SCHADDELEE (ChristenUnie): Mijnheer de voorzitter! Ik ben het niet eens met de gedeputeerde. Wij moeten doelen en richtingen niet met elkaar verwarren. Wij willen allemaal richting circulaire en duurzame landbouw, maar als wij daaraan geen concrete doelen verbinden wordt het vaag. De transportsector heeft 20 jaar geleden gezegd dat er zuiniger vrachtwagens gemaakt moeten worden. Als zij daarbij waren gebleven, dan was het nooit wat geworden. Juist omdat er vanuit de Europese overheden is gezegd wat de eisen zijn voor de uitstoot van dieselmotoren voor vrachtwagens heeft deze sector de afgelopen 20 jaar enorme stappen gezet en zijn zij veel schoner geworden. De SP-motie pleit ervoor om met concrete doelen te komen, anders blijft de samenwerking heel vaag.

Mevrouw MAASDAM (gedeputeerde): Mijnheer de voorzitter! Wij verschillen van mening over hoe wij die stappen gaan zetten. Ik kan op dit moment geen concrete procenten aangeven. Concrete prognoses zijn niet te geven. Wij gaan wel concrete afspraken maken in de samenwerkingsagenda over de acties en processen die wij ingaan. Daarbij worden PS betrokken.

De heer VAN MUILEKOM (PvdA): Mijnheer de voorzitter! Wij blijven hierin hangen. Als wij niet durven zeggen waar wij naartoe willen, dan is het totaal niet afrekenbaar en kunnen wij niet stellen waar wij willen uitkomen. Het is lastig om verder te denken dan 10, 20 of 30 jaar, maar je kunt wel een streven aangeven. Daarop ga je de acties en maatregelen richten. Waarop ga je deze richten als je niet weet waar je uit wilt komen?

Mevrouw MAASDAM (gedeputeerde): Mijnheer de voorzitter! De richting heb ik heel nadrukkelijk aangegeven: het transitieproces gaat richting duurzame, natuurinclusieve en circulaire landbouw met daarachter de boer en burger en dat het rendabel is. Die transitie hebben wij te gaan. Voor die transitie hebben wij tijd nodig. Voor die transitie hebben wij een samenwerkingsagenda nodig waarin tussendoelen worden geformuleerd en waar concrete acties en het proces worden geschetst. Die kant moeten wij snel op met elkaar. Wij verschillen wezenlijk van mening over hoe je deze transitie op de rit krijgt.

De heer VAN MUILEKOM (PvdA): Mijnheer de voorzitter! In de samenwerkingsagenda staat het proces en hoe je het gaat organiseren. Als je tussendoelen stelt, dan weet je wat de einddoelen zijn. Ik doe de oproep om het concreter te maken in de samenwerkingsagenda, anders voeren wij over vier maanden dezelfde discussie.

De VOORZITTER: Ik wil het vandaag nog tot stemming laten komen, maar voor een motie staan er weer vier man bij de microfoon. U weet precies wat in de Landbouwvisie staat en u bent het daarmee eens of niet. Ik heb het gevoel dat wij niet dichterbij elkaar komen, maar wel verder van de klok af komen.

Mevrouw KOTKAMP (GroenLinks): Mijnheer de voorzitter! Ondanks dat er behoefte is om eerder naar huis te gaan dan om een zinnig debat te voeren ga ik daar wel een poging toe doen. Waar de zorg zit bij een aantal van ons, is dat het meer gaat lijken op een inspanningsverplichting in plaats van een resultaatsverplichting. Op het moment dat wij geen concrete doelen afspreken, kunnen wij voor al het beleid stoppen met het afspreken van doelen. Wij hebben doelen voor energie en allerlei andere visies en beleid. Wij moeten ergens naartoe werken. Het kan niet bij een inspanningsverplichting blijven.

Mevrouw MAASDAM (gedeputeerde): Mijnheer de voorzitter! Wij willen allemaal concrete acties en concreet vooruit. Dat gaat landen in de samenwerkingsagenda. Wij kunnen niet compleet aangeven dat wij voor zoveel procent willen dat het circulair is, want wij hebben te maken met andere partijen. Wij gaan ervoor om naar circulariteit te gaan, om naar maatschappelijk gewaardeerd te gaan en om het meer natuurinclusief te maken. Daarop gaan wij concrete acties zetten. Wij gaan het goede pad op. Het helpt niet om daaraan concrete procenten te koppelen.

De heer WESTERLAKEN (CDA): Mijnheer de voorzitter! Ik constateer dat er duidelijk sprake is van verschillen in maatschappijvisie en de wijze waarop je de maatschappij kunt realiseren die je wilt realiseren. In mijn bijdrage in de eerste termijn heb ik erop gewezen dat wij spreken over de visie hoe wij denken dat de landbouw er wellicht in 2050 uitziet als wij beginnen met een samenwerkingsagenda. Toen heb ik gezegd dat 2050 erg ver is en dat ik hoop dat ik het nog mag meemaken. Dat ik als oude man kan zeggen dat wij lang gesproken hebben over dingen die achteraf bijna niet te beïnvloeden waren. Laten wij de handschoenen oppakken en kijken hoe wij met de sector en de samenleving kunnen komen tot een verandering in de koers die wij gaan varen. Laten wij niet denken dat wij terug zijn in de tijd van de Sovjetrepubliek.

Mevrouw NOORDENBOS (SP): Mijnheer de voorzitter! Wij kunnen aangeven hoeveel procent wij van alles willen in 2050. Hoeveel dat uiteindelijk wordt, daar zijn meerdere partijen bij betrokken. Wij kunnen wel zeggen wat wij willen.

De heer SCHADDEE (ChristenUnie): Mijnheer de voorzitter! Volgens mij bepleit niemand een communistische planeconomie die door het CDA gesuggereerd wordt. Als wij spreken over de trends in criminaliteit en zeggen dat het een schande is en dat de politie dit moet oplossen, dan neemt niemand daar genoegen mee. Dan hangen wij elkaar op aan percentages, doelen en taken waarvoor wij

gaan. Als ik morgen door een bedrijf word ingehuurd om de oplages van de krant omhoog te krijgen en ik zeg dat ik mijn best ga doen en hoop dat de krant over 30 jaar nog bestaat, dan word ik eruit geschopt. Ik moet vertellen wat de concrete targets zijn voor komend jaar waarop zij mij kunnen afrekenen. Dat is wat wij deze gedeputeerde vragen.

Er ligt een motie die aan deze gedeputeerde vraagt om ons over vier maanden te vertellen welke richting zij ongeveer op wil gaan. Zelfs dat wordt al te concreet om te omarmen. Laten wij constateren dat de aarde rond is en dat wij het fijn hebben met elkaar, want dan kunnen wij naar huis. Dan hoeven wij niks vast te stellen. Dan heb ik geen idee wat wij met elkaar vaststellen, anders dan de vage intentie dat wij ooit willen dat de landbouw iets groener wordt.

Mevrouw MAASDAM (gedeputeerde): Mijnheer de voorzitter! Volgens mij willen wij dat de landbouw duurzaam, natuurinclusief, circulair, maatschappelijk gewaardeerd en rendabel wordt. Dat zijn hele krasse uitspraken die wij vandaag doen, gezien de rol die wij hebben. Overigens draagt de motie niet op om dat in de samenwerkingsagenda op te nemen, maar in de Landbouwvisie.

De heer SCHADDELEE (ChristenUnie): Mijnheer de voorzitter! Dit zijn gemeenplaatsen die zo algemeen zijn en zulke open deuren zijn dat ik mij afvraag waarom wij hierover een hele avond praten. Iedereen kan het hiermee eens zijn. Welke partij is tegen dit soort algemene opmerkingen? Wij moeten concreet worden. Dat is precies waarvoor wij een half jaar gelden geaccepteerd hebben dat de Landbouwvisie een half jaar vertraging zou oplopen. Deze zou steeds concreter worden. Toch blijft het heel algemeen. Als er een motie komt die vraagt om over vier maanden concreet te worden, dan willen wij dat niet.

Mevrouw NOORDENBOS (SP): Mijnheer de voorzitter! In het dictum staat dat het terugkomt in de uitvoeringsagenda, niet in de Landbouwvisie.

Mevrouw MAASDAM (gedeputeerde): Mijnheer de voorzitter! Dan heb ik een oude versie voor mij liggen. Hier staat dat het terugkomt in de Landbouwvisie.

Tot slot motie M103, het belang van kinderboerderijen. Wij richten ons op de professionele landbouw in de Landbouwvisie. Wij zijn ons zeer bewust van het belang van educatie en diercontact van kinderen. Wij zetten daarop in. Er is een programma 'Boerderij in de kijker' van 30 boeren waar al vele honderden kinderen educatie hebben gekregen. Daar zetten wij nadrukkelijk in op de relatie tussen de boer en de burger. Wij richten ons in de Landbouwvisie niet op de sector van de kinderboerderij, maar op de professionele landbouwsector.

De VOORZITTER: Wilt u tot slot motie M97a becommentariëren?

Mevrouw MAASDAM (gedeputeerde): Mijnheer de voorzitter! De aanpak van de menukaart Food-Valley is positief. Het dictum van de motie blijft confronterend met de PRS/PRV. Wij hebben in 2013 en in 2016 uitgebreide discussies gevoerd over de formuleringen in de PRS/PRV. Daaraan kan ik niet tornen.

De heer GERMS (VVD): Mijnheer de voorzitter! De motie M103 is een mooi voorbeeld om de dieren in verbinding te brengen met de kinderen uit de stad. Dat is een mooi voorbeeld van bewustwording. Dit is een aardige motie van de SP die ik samen met de SGP heb gesteund. Dit kost u helemaal niks voorlopig. Deze motie zou ik omarmen.

Mevrouw MAASDAM (gedeputeerde): Mijnheer de voorzitter! Waar ik tegenaan loop, is dat dit verder gaat dan de professionele landbouw. Ik begrijp uw sympathie, maar met de professionele landbouw zijn wij bewust dit soort acties aan het inzetten om de verbinding tussen stad en land vorm te geven.

De heer GERMS (VVD): Mijnheer de voorzitter! Eigenlijk omarmt u het, vindt u het voorbeeld leuk en kost het niks. Waarom zouden wij dat dan niet toejuichen en meenemen in de volgende stap. Het is

een van de voorbeelden voor de verbinding tussen de boer en de burger, net als het programma 'Boer in de kijker'.

Mevrouw MAASDAM (gedeputeerde): Mijnheer de voorzitter! Als ik van u mag kijken of dit kan, dan zal ik dat doen. Ik doe nog geen toezegging, maar ik zal deze motie meenemen om te bekijken.

De heer GERMS (VVD): Mijnheer de voorzitter! Ik vind het erg fijn als u dat doet.

De heer P. VAN LEEUWEN (SGP): Mijnheer de voorzitter! Motie M97a is aangepast en heel flexibel gemaakt voor u. De 'werkwijze van de menukaart' hebben wij vervangen door 'de positieve ervaringen van de menukaart'. Wij hebben gevraagd of u die ervaring mee wilt nemen bij de op te stellen Omgevingsvisie en dit mogelijk te maken. Wij hebben deze motie erg wijd van begrip gemaakt voor u, maar toch kunt u daar niet mee instemmen. Dat snap ik niet.

Mevrouw MAASDAM (gedeputeerde): Mijnheer de voorzitter! De positieve ervaringen delen wij. Er staat echter dat wij gaan tornen aan iets dat wij in de Staten nadrukkelijk besloten hebben in 2013 en in 2016 over de regelgeving in de PRS/PRV. In de Landbouwvisie pakken wij de PRS/PRV als uitgangspunt. Als u dit uit de motie haalt, dan kunnen wij kijken wat voor moois wij daarvan kunnen leren. Wij kunnen echter niet aan de PRS/PRV komen.

De heer P. VAN LEEUWEN (SGP): Mijnheer de voorzitter! Wij vragen u niet om het mogelijk te maken, maar om de positieve ervaringen mee te nemen in de op te stellen omgevingsvisie.

Mevrouw MAASDAM (gedeputeerde): Mijnheer de voorzitter! Als ik dat zo kan uitleggen dat wij niet gaan tornen aan de regelgeving van de PRS/PRV, dan kunnen wij de positieve ervaringen waarderen. Als het bedoeld is om te tornen aan de 'en, en, en' eisen in de PRS/PRV dan kan ik deze niet positief beantwoorden. Als dat niet bedoeld is, maar wel de werkwijze, dan wil ik daarnaar kijken. Is dat helder?

De VOORZITTER: In de tussentijd heeft u de stemmingslijst gekregen. Hoeveel tijd hebben de fractievoorzitters nodig voor het overleg met uw fracties?

Mevrouw KELLER (PvdD): Mijnheer de voorzitter! Naar aanleiding van de overname van motie M92 door de gedeputeerde zullen wij deze terugtrekken.

De VOORZITTER: Daar zal ik rekening mee houden op de stemmingslijst. Ik schors voor vijf minuten. Daarna gaan wij over naar de stemmingen. De vergadering is geschorst.

Schorsing van 22.27 uur tot 22.34 uur.

De VOORZITTER: Ik heropen de vergadering. Aan de orde zijn de stemverklaringen over de Landbouwvisie.

Stemverklaringen.

De heer HOEFNAGELS (D66): Mijnheer de voorzitter! D66 heeft een aantal stemverklaringen. De eerste is bij motie M98. Wij zijn een groot voorstander geweest van alle regelingen en in het verleden hebben wij daarvoor mede het initiatief genomen. Waar wij tegenaanlopen is dat er een evaluatie ligt van de laatste regeling. Daarvan is gezegd dat je het niet verder moet zetten als de provincie dit alleen gaat doen. Er moet eerst een voorstel komen. Daarom zijn wij op dit moment tegen deze motie.

De tweede stemverklaring is bij motie M101. Het zou goed zijn om niet alles uit te schenken in karaffen, want daarvan moet veel worden weggegooid. Appelsap wordt bij ons meer gedronken dan jus, dus wij zullen voor deze motie stemmen.

Tot slot hebben wij een gezamenlijke stemverklaring bij moties M104 en M106 in relatie tot motie M87 over de doelen die in de samenwerkingsagenda moeten komen. D66 wil dat motie M104 en M106 ter inspiratie daarin worden meegenomen. Wij weten echter niet wat de reële doelen moeten zijn. Wellicht is het meer dan 10% en dan halen wij dat met deze motie naar beneden. Wij willen wel degelijk dat dit soort doelen wordt gesteld. Daartoe doen wij de oproep naar de gedeputeerde. Wij zullen echter tegen beide moties stemmen, omdat deze niet goed genoeg zijn.

De heer WESTERLAKEN (CDA): Mijnheer de voorzitter! Het CDA heeft een stemverklaring bij motie M93. Wij hadden gehoopt dat het woord 'blijft' veranderd zou worden in 'is'. Dan hadden wij voor deze motie kunnen stemmen. Echter, omdat het door de indieners niet wordt veranderd stemmen wij tegen deze motie.

De heer VAN MUILEKOM (PvdA): Mijnheer de voorzitter! De PvdA heeft het lastig met dit statenvoorstel. Wij twijfelen of wij wel of niet instemmen met het besluit, omdat het een te algemeen en vaag stuk is en geen visie is. Als de amendementen A29 en A30 het niet halen, dan zullen wij tegen het besluit stemmen.

Wij hebben een stemverklaring bij motie M93. Wij zijn niet voor de titel van deze motie, maar vinden wel dat de verduurzaming van de intensieve veehouderij de aandacht moet krijgen. Daarom zullen wij voor deze motie stemmen.

Tot slot hebben wij een stemverklaring bij motie M101 over appelsap. Wij zullen deze motie steunen, omdat wij meer regionale producten moeten eten en drinken. Wij steunen deze motie, ondanks dat twee mensen uit de PvdA-fractie geen appelsap lusten.

De heer DERCKSEN (PVV): Mijnheer de voorzitter! De PVV zal het besluit niet steunen. Een voorstel dat geen enkel voorbehoud maakt over de termijn tot 2050 en dat geen rekening houdt met bevolkingsgroei, vertoont een dermate hoge mate van wereldvreemdheid waardoor wij dit niet kunnen steunen.

Dan hebben wij een stemverklaring bij de mede-ingediende motie M98. U zult begrijpen dat bij ons de affiniteit ligt bij het verwijderen van asbest en niet bij de zonnepanelen.

Tot slot een stemverklaring bij motie M101. Eerst waren er partijen die wilden voorschrijven wat wij moeten eten en nu zijn er partijen die willen voorschrijven wat wij drinken. Wij doen niet mee aan dit soort wedstrijdjes.

Mevrouw POPPE (SP): Mijnheer de voorzitter! De SP heeft een stemverklaring bij het besluit. Wij zullen schoorvoetend instemmen met het besluit. Wij zijn het niet eens met veel zaken, maar daarnaast staat er een aantal goede dingen in. Wij zullen onze hoop inzetten op de uitvoeringsagenda, die meer duidelijkheid zal moeten geven. Deze zullen wij erg kritisch bekijken.

Mevrouw KOTKAMP (GroenLinks): Mijnheer de voorzitter! GroenLinks heeft drie stemverklaringen. De eerste is bij amendement A29. Hier zullen wij tegenstemmen, ondanks dat wij het inhoudelijk eens zijn met wat er gesteld wordt. De gedeputeerde heeft echter gezegd dat dit terugkomt in de visie op bodemdaling. Dat zullen wij afwachten.

Dan motie M91. Wij zullen tegen deze motie stemmen, omdat wij willen wachten op de uitspraak van het Europese Hof.

Tot slot zullen wij instemmen met motie M104 met dien verstande dat het niet deze doelen hoeven te zijn. Met deze motie doen wij de oproep aan de gedeputeerde om in de samenwerkingsagenda concrete doelen op te nemen.

De heer SCHADDELEE (ChristenUnie): Mijnheer de voorzitter! De ChristenUnie heeft twee stemverklaringen. De eerste gaat over motie M105. Wij verschillen met de SP van mening over de constatering over de voedselmultinationals. Wij zullen echter voor deze motie stemmen, omdat wij het eens zijn met het dictum.

De tweede stemverklaring gaat over het besluit. Dit is een uiterst zwakke landbouwvisie, maar er staat niks in om tegen te zijn en weinig om voor te zijn. Er is nog veel werk te doen. De ChristenUnie zal

voor het besluit stemmen met nadrukkelijk de vermelding dat dit een aanmoedigingsprijs is om met een hele sterke samenwerkingsagenda te komen.

De heer P. VAN LEEUWEN (SGP): Mijnheer de voorzitter! De SGP heeft amendement A31 ingediend. Wij weten dat dit amendement behoorlijk ver gaat, maar als dit amendement aangenomen wordt zullen wij voor het besluit stemmen.

Mevrouw HOEK (50Plus): Mijnheer de voorzitter! 50Plus zal voor de motie M101 stemmen. In navolging van de opmerking van D66 over de karaffen maak ik daarbij de opmerking dat ik een leverancier weet die deze appelsap levert in drinkkartonnen. Als deze op de tafels worden neergezet, dan zijn er geen lege flessen, doppen et cetera.

Stemming.

De VOORZITTER: Wij gaan over op de stemmingen over de Landbouwvisie.

Provinciale Staten verwerpen het amendement A29. Voor het amendement hebben gestemd de fracties van de PvdA, SP, ChristenUnie en PvdD.

Provinciale Staten aanvaarden het amendement A30. Tegen het amendement hebben gestemd de fracties van de PVV en SGP.

Provinciale Staten verwerpen het amendement 31. Voor het amendement hebben gestemd de fracties van het CDA, PVV, SGP en 50Plus.

Provinciale Staten besluiten hierna overeenkomstig het geamendeerde statenvoorstel Landbouwvisie, PS2018RGW09, met de aantekening dat de fracties van de PvdA, PVV, PvdD en SGP geacht worden te hebben tegengestemd.

Provinciale Staten aanvaarden de motie M87.

Provinciale Staten aanvaarden de motie M88. Tegen de motie hebben gestemd de fracties van GroenLinks en PvdD.

De VOORZITTER: De moties M89 en M90 zijn ingetrokken.

Provinciale Staten verwerpen de motie M91. Voor de motie hebben gestemd de fracties van de SP en PvdD.

Provinciale Staten verwerpen de motie M93. Voor de motie hebben gestemd de fracties van de PvdA, PVV en SGP.

Provinciale Staten aanvaarden de motie M94. Tegen de motie hebben gestemd de fracties van de GroenLinks en PvdD.

Provinciale Staten aanvaarden de motie M95. Tegen de motie hebben gestemd de fracties van de SP, GroenLinks en PvdD.

Provinciale Staten aanvaarden de motie M96. Tegen de motie hebben gestemd de fracties van de SP, GroenLinks, PvdD.

De VOORZITTER: De motie M97 is ingetrokken en vervangen door de motie M97a.

Provinciale Staten aanvaarden de motie M97a. Tegen de motie hebben gestemd de fracties van de D66, SP, GroenLinks, ChristenUnie en PvdD.

Provinciale Staten aanvaardden de motie M98. Tegen de motie hebben gestemd de fracties van de VVD, D66 en GroenLinks.

Provinciale Staten aanvaardden de motie M99a. Tegen de motie heeft gestemd de fractie van de PvdD.

Provinciale Staten aanvaardden de motie M100. Tegen de motie hebben gestemd de fracties van de GroenLinks en PvdD.

Provinciale Staten aanvaardden de motie M101. Tegen de motie heeft gestemd de fractie van de PVV.

Provinciale Staten verwerpen de motie M102. Voor de motie hebben gestemd de fracties van de PvdA, SP, ChristenUnie en PvdD.

Provinciale Staten aanvaardden de motie M103. Tegen de motie hebben gestemd de fracties van de PVV, GroenLinks en PvdD.

Provinciale Staten verwerpen de motie M104. Voor de motie hebben gestemd de fracties van de PvdA, SP, GroenLinks, ChristenUnie en PvdD.

Provinciale Staten verwerpen de motie M105. Voor de motie hebben gestemd de fracties van de SP en ChristenUnie.

Provinciale Staten verwerpen de motie M106. Voor de motie hebben gestemd de fracties van de PvdA, SP, GroenLinks, ChristenUnie, PvdD, SGP en 50Plus.

De VOORZITTER: Daarmee zijn wij aan het eind van de stemming.

Sluiting.

De VOORZITTER: Wij zijn toe aan de sluiting van de vergadering. Ik wens u allen een hele plezierige avond. Dank u wel. De vergadering is gesloten.

Einde van de vergadering om 22.55 uur.

Aldus vastgesteld in de openbare vergadering van Provinciale Staten van Utrecht van 5 november 2018.

De voorzitter,

De griffier,